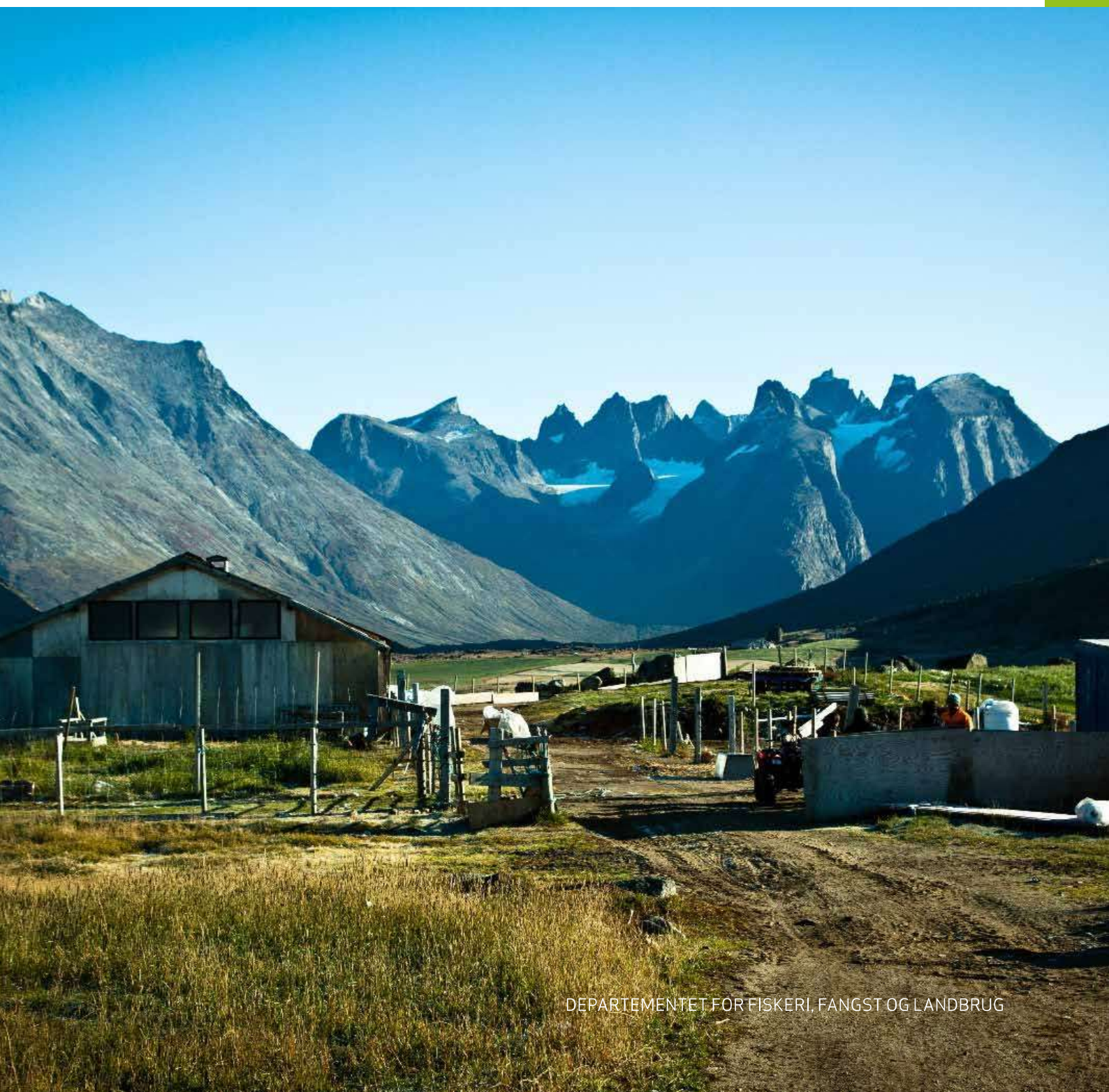

Strategi for Landbrug 2021-2030

Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug
Postboks 269
3900 Nuuk
Tel + 299 345000
www.apnn.gl

Udgivet November 2020
Billeder APNN, Alibak Hard, Nuka Møller Lund, Hans Hansen, Dreamstime
Grafik Nuisi

Strategi for Landbrug 2021-2030

Marker omkring Qorlortukasik

Forord

Naalakkersuisut ønsker, at Grønland bliver mere selvforsynende på fødevarerområdet, og i den sammenhæng er landbrugserhvervet en vigtig part. Grønland importerer en stor del af vores forbrug af grøntsager og kød, og ved at øge produktionen af landbrugsprodukter, som fx lammekød, oksekød, kartofler og rabarber, kan importen af de tilsvarende produkter mindskes. Yderligere er håbet, at produkter, der produceres i Grønland, kan være mere friske, når de kommer frem til forbrugeren, det kræver dog ekstra opmærksomhed på logistikken.

Fåreavlen har gennem de senere år været i lidt nedgang, det skyldes, at flere tidligere fåreavlere er stoppet, og at der ikke har været nogen til at overtage fåreholderstedet, fordi størrelsen ikke vil være rentabel i fremtiden, eller at midlerne til at starte op som fåreavler ikke har været tilstrækkelige. Det skal derfor gøres mere enkelt at starte op som landbruger, og så skal der fokus på, at produktiviteten i fåreavlen skal forbedres for at øge rentabiliteten.

Et vigtigt element i at øge produktiviteten og forbedre økonomien er at have det rette foder til dyrene og have nok af det. Nu bliver store andele af det nødvendige foder importeret fra udlandet, så der skal fokus på at få produceret mere af foderet i Grønland. Det skal ske gennem forbedre-

de dyrkningspraksisser og måske ved udnyttelse af restprodukter fra andre produktioner til tilskudsfoder.

Der er flere nye tiltag i gang, som vil øge forretningsområdet indenfor landbrugserhvervet, et af de mere spændende er tilkomsten af "indoor farming" i Nuuk, som på sigt kan forsyne Grønland med friske grøntsager.

Strategien for Landbrug 2021-2030 er en opfølgning af de mange rapporter, der er lavet de senere år omkring grønlandsk landbrug, blandt andet Landbrugskommissionens betænkning fra 2014. Strategien skal være det værktøj, der igangsætter initiativer, der skal fremme både produktiviteten og økonomien i landbruget igennem en langsigtet handlingsplan.

I strategien arbejdes der på FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling som et led i Naalakkersuisuts arbejde med at Norden skal være den mest bæredygtige region i verden.

Strategiens hovedfokus er at styrke landbrugserhvervet, således at erhvervet kan være med til at løfte opgaven med at øge selvforsyningsgraden på fødevarerområdet og i fremtiden kunne blive økonomisk selv bærende.

Jens Immanuelson

Naalakkersuisoq for Fiskeri, Fangst og Landbrug

Indhold

9 Indledning

- 9 Baggrund
- 9 Overordnede succeskriterier
- 9 Grundlaget
- 10 Begrænsninger
- 10 Risiko
- 10 Implementering af initiativer

11 Status: Grønlandsk landbrug

- 13 Fåreavl
- 13 Marker
- 14 Avlsprogram
- 15 Fodersituation
- 15 Stalde
- 16 Andre husdyr
- 17 Slagtning
- 17 Kartoffler og andre grøntsager
- 18 Energi – el, vand, sol
- 19 Infrastruktur
- 19 Økonomi
- 20 Uddannelse
- 20 Lovgivning
- 21 Erhvervsstøtte til landbrugerne
- 23 Konsulenttjenesten for Landbrug
- 23 Embedsdyrlægen
- 24 Landbrugets organisationer

25 Klimaforandringer

- 25 Fremtidigt klima
- 25 Betydning for landbrug
- 27 Tilpasning

28 Vision og Mål

- 28 Vision
- 28 Overordnede målsætninger
- 30 Mål 1: 28.000 lam til slagtning årligt
- 33 Mål 2: 80 % egenproduceret vinterfoder
- 37 Mål 3: Øget produktion af grøntsager
- 40 Mål 4: Øget rentabilitet i landbrugserhvervet
- 43 Mål 5: Øget formidling af relevant viden til landbrugerne
- 47 Mål 6: Forbedret infrastruktur i landbrugsområdet
- 49 Mål 7: Forbedring af landbrugsuddannelsen
- 51 Mål 8: Opdatering af det administrative grundlag
- 53 Mål 9: Anden udvikling af grønlandsk landbrug

57 Bidrag til FN's verdensmål for bæredygtig udvikling

58 Bilag 1 – Handlingsplan

60 Bilag 2 – Økonomi

Indledning

Baggrund

Landbruget oplever stagnation i produktiviteten af lam, og antallet af landbrugere har været faldende gennem længere tid. Der er derfor brug for udvikling af landbruget, således at produktiviteten kan øges og landbrugernes økonomi forbedres.

Sammen med det politiske mål om at øge graden af selvforsyning på fødevarerområdet i Grønland giver det anledning til at igangsætte initiativer, der skal udvikle landbrugsområdet. Landbrugsstrategien skal desuden også dække ønsket fra Naalakkersuisut om, at alle sektorer i den grønlandske administration skal udarbejde 10-årige sektorplaner.

Endvidere er strategien en redegørelse for hvordan Grønland kan blive mere selvforsynende med grønlandske produkter, som Inatsisartut har pålagt Naalakkersuisut under EM2019.

Overordnede succeskriterier

Landbrugsstrategien er langsigtet og har til formål at udvikle grønlandsk landbrug frem mod 2030. Udviklingen af landbruget skal sikre en øgning af produktiviteten i landbrugserhvervet og dermed bidrage til en øgning af selvforsyningsgraden i Grønland på fødevarerområdet, samtidigt med at der sker en forbedring af rentabiliteten. Der er opstillet 9 overordnede målsætninger, hvormed udviklingen af landbruget bliver mere konkret.

Strategiens initiativer har direkte eller indirekte indflydelse på de overordnede målsætninger. Det er således ikke det enkelte initiativ, der har afgørende indflydelse på succesen, men summen af en række initiativer, som arbejder i samme retning. Succesen afhænger af, hvorvidt initiativerne er implementeret efter hensigten og med en forventet effekt. For hver målsætning fastsættes der specifikke delmål, der skal være med til at sikre monitoreringen af fremgang med den overordnede målsætning.

9 overordnede målsætninger

1. 28.000 slagtelam årligt
2. 80% egenproduceret vinterfoder
3. Øget produktion af grøntsager
4. Øget rentabilitet i landbrugserhvervet
5. Øget formidling af relevant viden til landbrugerne
6. Forbedret infrastruktur i landbrugsområdet
7. Forbedring af landbrugsuddannelsen
8. Opdatering af det administrative grundlag
9. Anden udvikling af grønlandsk landbrug

Grundlaget

Landbrugsstrategien bygger på viden fra redegørelser og rapporter, der er lavet vedr. det grønlandske landbrug gennem det sidste årti, bl.a; Landbrugskommissionens betænkning, Målrettet støtte til det grønlandske landbrug, ESU-redegørelse vedrørende landbruget, Muligheder for klimatilpasning i landbrugserhvervet, Muligheder for udviklet landbrugsproduktion i Grønland, The Arctic as a Food Producing Region og Adaptation Actions for a Changing Arctic.

I 2019 afholdte Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug et seminar for alle landbrugere og landbrugets interessenter. Formålet med seminaret var, at specielt landbrugerne skulle have mulighed for at komme med deres input til, hvor udfordringerne ligger, og hvilke tiltag, der skaber udvikling i erhvervet. Seminaret var velbesøgt med deltagere både blandt landbrugerne, landbrugsorganisationerne, kommunal- og landspolitikerne samt mange flere og udgør sammen med Landbrugskommissionens betænkning det vigtigste vidensgrundlag for landbrugsstrategien.

Efter udarbejdelsen af udkastet til strategien, har den været til høring, hos parterne, de øvrige departementer, og været i offentlig høring. Dette har bevirket at der kom flere input og kommentarer til de beskrevne mål og delmål. Dele af disse input er blevet indarbejdet i strategien, men andre af inputtene løbende vil vi blive inddraget i arbejdet med strategien og i de årlige statusbeskrivelser og prioriteringer af indsatser.

Begrænsninger

Landbrugsstrategien og handlingsplanen sætter rammerne for udviklingen af landbruget, men det er i høj grad landbrugerne selv, der skal være medvirkende til at føre initiativerne ud i livet. Det afhænger af landbrugerne, fordi der er væsentlige initiativer, der afhænger af, at landbrugere tager initiativet til at foretage investeringer i deres landbrug.

Der er desuden lovgivningsmæssige begrænsninger, som der skal arbejdes med og gøres mere enkle at anvende. Al lovgivningen på området skal gennemgås, og ændringer til disse fremsættes til Inatsisartut. Målet er, at en revidering af erhvervsstøttelovgivningen på landbrugsområdet skal fremsættes på forårssamlingen i 2022, efterfølgende skal lov om landbrug og tilhørende bekendtgørelse også revideres.

Naalakkersuisuts principper for den økonomiske politik, kan særligt efter Covid-19 pandemien være en udfordring for gennemførelse af strategiens målsætninger. Men strategien er dynamisk og kan tilpasses de økonomiske planer, dog med den konsekvens at udviklingen vil tage længere tid at gennemføre.

Risiko

Landbrugserhvervet er på grund af stedbundenhed og afhængighed af de rette vejrforhold et erhverv med en vis risiko i produktionen. Strategien arbejder med indsatser der skal forbedre erhvervets tilpasning til udsving i vejr og klima. Derfor arbejdes der med indsatser der forbedrer især vinterfodergrundlaget, der vurderes til at være den største risikofaktor i landbrugserhvervet. På det økonomiske område er der også risikofaktorer der kan forbedres, bl.a. det at tilskuddene variere fra år til år, det gør det vanskeligt at planlægge forud for landbrugere.

Implementering af initiativer

Både strategien og handlingsplanen er dynamisk, for at kunne tilpasses til de kommende udfordringer der vil komme i løbet af strategiperioden. Handlingsplanen er langsigtet og indeholder en mangfoldighed af initiativer. Det er nødvendigt med en løbende prioritering af, hvilke initiativer der skal igangsættes. Ligesom det er nødvendigt med en løbende dialog med landbruget om prioriteringen.

Det er vigtigt at have realistiske forventninger til de økonomiske og administrative ressourcer, som de enkelte initiativer kræver.

Naalakkersuisut vil årligt udarbejde en handlingsplan for de initiativer, som planlægges igangsat eller gennemført i det følgende år. Handlingsplanen skal laves i løbet af efteråret i dialog med landbruget og bliver præsenteret på Landbrugsrådets møde i januar. Denne handlingsplan skal indeholde projektbeskrivelser til de initiativer, der skal igangsættes. Projektbeskrivelsen skal indeholde delmål, tidsplan, og økonomiske konsekvenser. Dertil udarbejdes en redegørelse for status på de igangværende og afsluttede projekter.

Status: Grønlandsk landbrug

Grønlands største landbrugsressource er græsgangene og dernæst dyrkningsarealerne til grovfoder. Det var baggrunden for nordboernes bosættelse i Sydgrønland og indførelsen af agerbrug lige før år 1000 og ikke mindst for genindførelsen af agerbruget ved Anders Olsen i 1783 i Igaliku.

I dag er fårehold den centrale produktion i grønlandsk landbrug, netop på grundlag af græsningsarealer og etablering af marker, der kan sikre foder i vinterperioden. Det er i kraft af dyrkning af grøntsager og forarbejdning af græs til kød, at landbruget har sin berettigelse. Forudsætningen for landbrug på Grønland afhænger af anvendelsen af landbrugsjorden, altså mængden af opdyrkede arealer og produktiviteten af disse arealer. Disse forhold vil med tiden afgøre, om Grønlands landbrug er rentabelt, men fordi græsgangene er større end dyrkningsarealerne, er der opstået et misforhold mellem foderbehov om vinteren til fårene og mængden af produceret foder, der begrænser rentabiliteten.

Efter katastrofeåret i vinteren 1966-1967, hvor der på grund af en hård vinter skete en reduktion af moderfår fra 48.000 til 20.000, blev der gennemført en produktionsændring fra ekstensivt til intensivt fårehold. For at opretholde antallet af moderfår blev der dengang bygget stalde uden at tage hensyn til dyrkningsarealernes kapacitet. Det har betydet, at Grønlands landbrug i dag importerer cirka halvdelen af vinterfodret, hvilket medfører betydelige omkostninger og usikkerhed for fåreholderne, samt tab af nationaløkonomiske muligheder på grund af den høje import af kraftfoder.

De grønlandske landbrugere har adgang til rige græsgange rundt om deres gårde. Mange af landbrugerne har gennem generationer opbygget deres landbrug fra grunden med en omfattende infrastruktur, som egen el- og vandforsyning. De fleste steder er der stadig gode udviklingsmuligheder, både for at dyrke marker og udvinde vandkraft. Landbrugere har oftest let adgang til havet, som er den vigtigste transportvej for mange af Grønlands landbrugere.

Landbrugerne er selvstændige erhvervsdrivende, og er ansvarlige for deres egne opkøb. Trods dette har erhvervet store begrænsninger, som mange andre produktionstyper ikke er underlagt. Samfundskrav som bæredygtighed, dyrevelfærd med mere giver ekstra omkostninger i produktionen. Derudover er landbrugerne nødt til at drive deres erhverv, der hvor deres jord nu engang er, hvilket potentielt vanskeliggør logistik, fordi de er stærkt begrænset af adgangen til ressourcer i området. Landbrugerne må også tage en stor økonomisk risiko, hvor faktorer, som ligger uden for deres kontrol spiller ind, f.eks. vejret. Varmt vejr og regelmæssig regn er godt. Koldt vejr, tørke eller for megen regn kan forårsage dårlig høst.

Selv om havet er den vigtigste transportvej, er der få gårde med gode anløbsfaciliteter, hvilket er en logistisk udfordring. I nogle områder er der primitive grusveje mellem gårde og lokalsamfund, som muliggør vejtransport om sommeren. Men søvejen er stadig vigtigst, når det gælder transport af varer og maskiner, og ligeledes for levering af lam til slagting om efteråret.

Det stiller store krav til landbrugerne. Landbrugerne bør være gode agronomer, dyreholdere, iværksættere og virksomhedsledere. Men når omfanget af landbrugsdriften ikke er tilstrækkeligt, kan de for eksempel også engagere sig i turisme, hvilket kræver god kundeservice, viden om lokalhistorie, markedsføring samt færdigheder med madlavning. Det giver ikke sig selv, at en landbruger, der er dygtig til husdyr og agronomi, også er en god virksomhedsleder eller en god turistvært.

Der har været et støt fald i antallet af landbrugere i Grønland de sidste par årtier, mens de gårde, der er tilbage, ikke er vokset tilstrækkelig til at holde antallet af moderfår oppe. Siden 2012 har der også været en støt nedadgående tendens i antallet af moderfår. Der er så få landbrugere i Grønland, at hvis en enkelt landbruger afvikler sine aktiviteter, bliver der en reduktion på over 2,5 % i antallet af moderfår. Det samlede høstbare areal er dog alligevel steget til 1085 hektar i 2019, en stigning på 23 % i forhold til

2006. Dette er en betydelig øgning af arealet, mens antallet af landbrugere er faldet med 20 %. Stigningen skyldes i høj grad dyrkning af nye arealer. Dette giver en nødvendig, omend ikke tilstrækkelig forøgelse af det dyrkede areal. Der er flere isolerede gårde, som ikke længere er i brug. Konsekvensen er, at disse marker ikke anvendes, og at denne del af potentialet for Grønlands landbrug ikke udnyttes.

I Grønland er der logistiske udfordringer ved at have job ved siden af landbruget. Man er derfor afhængig af at skulle skabe en indkomst, der beskæftiger hele familien, baseret på gården. Dette stiller krav til landbrugets størrelse. Det betyder også, at dele af skolegangen er baseret på hjemmeundervisning. Nogle tilbyder også gårdturisme som tillægserhverv, men det er ikke en beskæftigelse, som passer alle.

Landmændene kan ikke bestemme over vejret, men vejret er en af de væsentligste årsager til, om de opnår gode eller dårlige resultater. Vejret bestemmer i høj grad kvaliteten af græsgangene, hvornår fårene kan sættes på græs, og hvor meget vinterfoder landbrugerne har til rådighed. Adgang til vinterfoder påvirker igen, hvor god læmning der bliver i foråret og overlevelseshalvdelen for lam på sommergræsgangene.

Fælles for landbrugerne kan være, at man for eksempel i maj er løbet tør for selvproduceret foder, og at man bliver nødt til at lukke fårene tidligere ud, end hvad der er optimalt. Hvis græsset på græsningsarealer derudover ikke er tilstrækkeligt godt, kan dette føre til et større tab af lam,

hvilket går ud over økonomien. Om efteråret kan man få en lignende situation, hvis man tøver med at tage dyrene på stald, for at spare foder. Resultatet er, at dyrene ikke er i optimal stand, når de skal parres, og derfor opnår færre lam. Problemet er, at der holdes for mange får i forhold til den mængde af vinterfoder, der produceres. Landbrugerne ligger tæt på grænsen i normale år, hvilket betyder, at de arbejder med høj risiko.

Udbyttet af foderafgrøderne ændrer sig fra år til år, hovedsagelig som følge af vejr og klima. Græsgangene er afhængige af tilstrækkeligt sollys og en passende mængde nedbør for at give godt udbytte. I en rapport om klimaet i Grønland fremgår det, at man forventer et varmere klima, som kan give yderligere vækstdage, men også mere tørke. Dette vil påvirke landmændenes økonomi direkte, både med potentielt bedre afgrøder og med en højere risiko for misvækst.

Det er ikke kun vejret, der påvirker landmændenes økonomi. Der er en del tab af lam, både til rovdyr, sygdom og krybskytteri. Der er tab til ræve, ørne og isbjørne. Der ydes ikke kompensation for mistede får. Tilsammen udgør mistede får og lam på græs et betydeligt tab for producenterne. Der er ingen konsekvenser for krybskytter, og patruljeringen er utilstrækkelig i de perifere områder til at hindre krybskytteri.

Der er derfor nu behov for et løft i produktiviteten, både med hensyn til arealer og dyr, ved hjælp af en systematisk satsning på nybyggeri, renovering af stalde, nyetablering af marker og forbedringen i avlen af både dyr og grovfoder.

Fåreavl

I Grønland er der relativt få lam pr. moderfår, hvilket resulterer i lav produktion. Moderfår er som udgangspunkt det primære produktionsmiddel, men er ikke selve produktet. Normalt har man et ønske om at få mest mulig produktion baseret på færrest mulige produktionsmidler. Hertil kommer, at udbuddet af vinterfoder er et reelt problem i Grønland, mens der er adgang til gode sommergræsgange. Det er derfor rationelt at give økonomiske incitamenter til at øge antallet af lam pr. moderfår.

I Island og i Norge er det almindeligt med ca. 10 moderfår pr. hektar. I Grønland er der 20 moderfår pr. hektar, hvilket er højt, og har konsekvenser for, hvordan landmændene organiserer deres virksomhed. Man er meget afhængig af importeret foder, og man tåler ikke dårlige år med for lidt afgrøde eller en kort græsningsæson. Der er en klar tendens til, at gårde med mindre dyrkningsareal stadig har et højt antal moderfår. Det er meget muligt, at disse gårde har tilstrækkelige græsgange til antallet af moderfår, men de vil stå over for udfordringer med vinterfoder. Dette kan til en vis grad klares ved at indkøbe kraftfoder og ensilage, men det er dyrt for virksomheden.

Marker

Landmænd i Grønland har relativt stenet jord med hydrofobiske egenskaber. Dette gør jordbehandling mere krævende, og vanding kan være udfordrende. Der er en del muligheder for ny-dyrkning, men på grund af mange sten er det arbejdskrævende med de maskiner, landmændene har til rådighed.

I et nyligt studie er der konstateret meget lave pH-værdier i størstedelen af de undersøgte grønlandske dyrkningsarealer, og det er et af de helt store problemer for at kunne udnytte dyrkningspotentialen i fremtiden.

Når pH-værdien ikke ligger i optimumsintervallet, har planterne svært ved at optage de nødvendige næringsstoffer, selvom de er til stede i jorden. Der er det vigtig, at der bliver arbejdet med at hæve pH-værdien i dyrkningsarealerne. Kalk bruges allerede sporadisk, men det burde være mere systematiseret. Der er forsøg i gang med at se, om gletsjermel, som er naturligt forekommende i Sydgrønland, kan bruges til både at gøde og forbedre pH-værdien i dyrkningsarealerne.

Fåreavl

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Moderfår	19.777	19.841	19.763	19.383	19.264	17.924	16.845	17.592	16.960	17.374
Lam	25.383	25.445	25.379	24.614	23.287	22.018	21.569	22.405	22.285	23.186
Tab af lam	1.365	1.953	1.767	1.923	1.542	3.007	1.448	1.911	1.661	1.204
Lam pr. moderfår	1,29	1,29	1,34	1,28	1,32	1,23	1,28	1,29	1,31	1,36
Nye gimmerlam	2.781	2.769	2.878	2.939	2.538	2.283	3.143	2.635	2.706	2.638
Slagtede lam på slagteri	21.113	21.359	21.967	20.344	20.331	18.413	18.857	18.815	18.019	19.396
Hjemmeslagtede lam	1.024	909	1.049	968	1.006	1.077	836	803	778	942
Slagtede lam i alt	22.137	22.268	23.016	21.312	21.337	19.490	19.693	19.618	18.797	20.338

Generelt er der mangel på dyrkningsarealer i Grønland til at kunne levere det nødvendige vinterfoder til fårene. Udfordringen med at få etableret nye dyrkningsarealer er, at det er besværligt, meget omkostningsfuldt, og at der er mangel på infrastruktur for at kunne udnytte fjernereliggende potentielle dyrkningsområder.

Markerne i landbruget bruges primært til dyrkning af vinterfoder til får og kvæg. Det mest dyrkede er forskellige græsblandinger, der bruges som grovfoder til dyrene. Derudover dyrkes der også havre, byg og triticale, som stort set har erstattet rug, disse arter høstes grønne, og bruges som grøntfoder.

Nogle af landbrugerne har mulighed for at vande deres marker. Der er flere forskellige vandingssystemer, både med naturligt tryk og med pumper. 2019 var et tørt år, og her var det tydeligt, at dem, der kunne vande deres afgrøder, stadig kunne få flotte udbytter. Det er kartoffelavlere i Eqaqut Ilua et godt eksempel på, med en høst på over 50 tons. I 2016 var det meget tørt, og det var derfor nødvendigt at bevillige en tillægsbevilling på 2 mio. kr. til køb af ekstra foder.

Der er fokus på, at vanding er vigtig, og der bliver afholdt kurser i vanding for at sikre en effektiv vanding af afgrøderne. Men tendensen i 2019 har også været, at de normale vandreservoarer til vanding er svundet meget ind, og at det kan blive nødvendigt i fremtiden at lave nye vandingssystemer for at opretholde vandingen.

Avlsprogram

Af de 39 fåreholdere i Grønland er der 14 brugere af avlsprogrammet Fjårvís i 2019. De resterende fåreholdere har enten egne avlssystemer eller ingen systematisk avl. Der har igennem de sidste 20 år været svingende med deltagelse fra fåreavlernes side i Fjårvís. Det skyldes blandt andet udfordringer med den tekniske brug af programmet, samt at programmet er islandsk og derfor på islandsk. Det har været forsøgt at lave oversættelser af programmet, men det har ikke fungeret i praksis, fordi den grønlandske oversættelse fylder for meget, og det giver problemer i forbindelse med opdateringen af programmet.

Generelt er avlen i grønlandsk fåreavl styrket gennem tiden, det ses blandt andet ved, at antallet af tvillingelam er forbedret meget. I fremtiden vil forbrugerne efterspørge mere fedtfattigt kød, og det er derfor et kommende aspekt, der skal fokuseres mere på inden for avlen af grønlandske får.

De fåreholdere, der er brugere af Fjårvís, leverer i gennemsnit flere og større lam, end dem som ikke har systematiseret avl. Dette kan både være et resultat af brug af Fjårvís og et resultat af, at det måske er de dygtige og mest passionerede fåreavler, der benytter Fjårvís.

Tab af lam

	2015	2016	2017	2018	2019
Med Fjårvís	8,93 %	3,09 %	4,55 %	5,14 %	3,65 %
Uden Fjårvís	13,72 %	5,19 %	9,89 %	8,57 %	6,09 %
Forholdstal	1,5	1,7	2,2	1,7	1,7

Udbytte lam

	2015	2016	2017	2018	2019
Fjårvísbrugere	1,41	1,41	1,42	1,48	1,47
Ikke-Fjårvísbrugere	1,17	1,24	1,21	1,20	1,26
Mereudbytte Fjårvísbrugere	21 %	14 %	17 %	24 %	17 %

Fodersituation

Landbrugerne står i en svær fodersituation, da der ikke dyrkes tilstrækkeligt med foder på egne marker til at fodre dyrene gennem vinterperioden. Dermed er landbrugerne nødt til at importere dyrt foder til at supplere med. Der importeres både kraft- og grovfoder. I normale år importeres der ca. 40-45 % af det nødvendige foder, i gode dyrkningsår kun er ca. 30 %, og i dårlige dyrkningsår kan importandelen udgøre op til 66 %.

En anden udfordring er, at foderværdien af det egenproducerede foder ikke kendes, dermed kan foderet ikke sammenlignes optimalt sammen med det importerede foder.

Stalde

De fleste af stalderne i Grønland blev bygget i 1980-1990'erne. Staldene er bygget af træ, og beklædningen er i mange tilfælde i dårlig stand. At en stald bliver ældre, er ikke i sig selv et problem, så længe bygningen vedligeholdes. Udfordringen handler om, at de ældre bygninger ofte er uegnede i mødet med ny teknologi, og er dårligt egnede til brug af maskiner og automatisering. Et særligt problem med ældre stalde er, at gødningshåndteringen er arbejdskrævende og besværlig. Mens man i moderne stalde kan bruge maskiner eller automatiske anlæg til at køre gødningen ud, må man i mange tilfælde gøre det manuelt i ældre bygninger.

Hidtil har de fleste stalde ikke været isolerede stalde, men der er et ønske fra landbrugets side om, at nye stalde skal være isolerede. Dette ønske bunder i, at landbruger håber, at forholdene for fårene bliver bedre, med et bedre udbytte til følge. Der argumenteres med, at en isoleret stald vil medføre et lavere foderforbrug, samt at det er muligt at klippe fårene tidligere. Desuden vil en isoleret stald også medføre bedre arbejdsforhold for landbrugerne og gøre det nemmere at have vand i stalden. Fra embedsdyrlægen har der været bekymring for, om en isoleret stald kan medføre flere sygdomme, blandt andet som følge af en højere luftfugtighed, og fra Departementets side er der bekymring for, at prisen på en stald vil øges betragtelig. Derfor foregår der et analysearbejde med at finde ud af, om forbedringer ved en isoleret stald kan retfærdiggøre prisstigningen på stalden, og uden af det går ud over dyrenes helbredstilstand.

I de gamle stalde har der fortrinsvis været benyttet gulve af strækmetal. Metalgulve kan dog blive meget kolde om vinteren, hvilket kan føre til yverskader og yverbetændelse. Derfor har der gennem tiden været en tendens til, at gulvene af strækmetal bliver udskiftet med plastikgulve.

Future Rundbuehaller, der er et dansk firma, har efter dialog med Konsulenttjenesten for Landbrug og landbruget i det hele taget udviklet en fårestald, der er særlig egnede til de grønlandske forhold. Stalden kan både leveres isoleret og uisoleret og med forskellige indretninger af inventar. Staldtypen bliver løbende tilpasset i takt med erfaringer fra de stalde, der allerede er leveret til Grønland.

Foder i 1.000 FE

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Produceret	1.486	1.909	1.773	2.465	2.151	1.164	1.510	1.435	1.873	1.453
Importeret	1.005	1.343	1.286	1.078	1.050	1.614	1.282	2.796	1.355	1.367
% Importeret	40 %	41 %	42 %	30 %	33 %	58 %	46 %	66 %	38 %	48 %

Andre husdyr

Kvæg

På nuværende tidspunkt er der 4 landbrugere i Grønland, der holder kvæg. 3 landbrugere har både får og kvæg, mens en enkelt ernærer sig udelukkende på hold af kvæg. I alt holdes der ca. 300 kvæg i Grønland, og det kvæg, der holdes, er af racerne Dexter og Galloway, der udelukkende bruges til kødproduktion. Desuden findes der 5 malkekøer til privat brug.

Kvægavl kan under de rette betingelser være en rigtig god alternativ produktionsgren i forhold til får, kvæget har en god produktivitet og er mere robuste end fårene, derfor kan der forventes et mindre tab end ved fåreavl. Dog er der også en række udfordringer ved kvægavl, som skal løses over tid for at få det fulde udbytte af kvægavlen. Der er ikke tradition for at holde kvæg i Grønland, derfor mangler der også faglig viden i forhold til kvægene, fx mangler der en systemiseret avl, da kvier bliver bedækket om sommeren, hvor de går frit, derfor er det svært at styre avlen. Kvæget får meget vinterfoder, og så er Gallowayracen lidt større, end hvad slagteriet i Narsaq er dimensioneret til.

Kvægavlen

	2015	2016	2017	2018	2019
Dexter	123	128	162	216	244
Galloway	22	24	28	34	51
Malkekvæg	2	3	3	4	5
I alt	147	155	193	254	300

Rensdyr

Der er to rensdyravlere i Grønland, de holder henholdsvis ca. 1.200 og 350 dyr. Der bliver årligt slagtet 400 rensdyr i Grønland, og 2/3 bliver eksporteret. Rensdyravlerne er meget selvkørende og har sjældent kontakt til hverken Departementet eller landbrugets organisationer.

Klimaændringerne giver udfordringer for rensdyravlerne. Rensdyrene lever ude hele året, og når der er ustabile vintre med regn og frost, kan rensdyrene blive afskåret fra deres føde af et ispanser. Dette var blandt andet tilfældet i 2012, hvor næsten alle førsteårs kalvene døde og i alt ca. 40 % af den samlede besætning.

Heste, høns m.m.

Mange fåreholdere har nogle heste, primært til privat brug, totalt er der ca. 150 heste i Grønland. De bliver dog også brugt i forbindelse med indsamling af får om efteråret og til oplevelsesturisme.

Der er ligeledes mange landbrug, der har lidt høns til at forsyne dem selv med æg. Der er på nuværende tidspunkt ikke nogen erhvervsmæssig udnyttelse af høns. Tidligere har der være forsøg med æggeproduktion.

Næsten alle landbrug har en eller flere hunde og katte, hundene bruges som fårehunde, der skal lette indsamlingen af fårene, kattene hjælper med at bekæmpe mus på landbruget.

Der har tidligere været større forsøg med at holde bier, men dette er ikke lykkedes i stor grad. Nu er der en enkelt biavler med 6 bistader tilbage, der producerer honning i Narsarsuaq.

Slagtning

Neqi A/S er et stort multislakteri i Narsaq, hvor hovedparten af lam, får og kvæg bliver slagtet. Slakteriet er EU-godkendt, men hele produktionen bliver afsat på hjemmemarkedet i Grønland, med undtagelse af visse restprodukter, der eksporteres.

Fjordfoods er et lille multislakteri, der er etableret i Kapisillit for at kunne slagte lam og får fra Neriunaq, den eneste fåreholder ved Nuuk, i et godkendt og kontrolleret miljø. Dermed kan fåreholderen modtage indhandlingstilskud og afsætte sine lam til detailhandlen. I slakteriet er der mulighed for at slagte andre dyr, fx rensdyr, og der arbejdes på at muliggøre fiskeproduktion udenfor slagterperioderne.

Slakteriet i Isortoq er EU-godkendt, det bruges udelukkende til slagtning af rensdyr fra rensdyravleren i Isortoq. Hovedparten af de slagtede dyr bliver eksporteret ud af Grønland.

Alle fåreholdere foretager hjemmeslagtning. Det omfatter slagtning til eget forbrug og slagtning af dyr, der ikke blev indsamlet tids nok til at komme til slagtning på de godkendte slagterier. Dyr slagtet hjemme bruges som sagt til eget forbrug, men også til direkte salg til private.

Kartofler og andre grøntsager

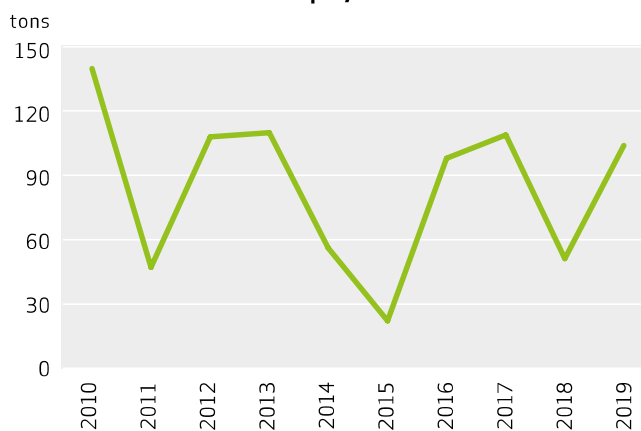
Antallet af kartoffelavlere i Grønland svinger lidt fra år til år, men i gennemsnit er der 5-6 avlere om året. De producerer meget forskellige mængder, og en enkelt avler står for ca. halvdelen af den samlede produktion. Dertil kommer de landbrugere, der dyrker kartofler i mindre grad og sælger dem privat.

Kartoffelavlere har endnu gode vilkår i Grønland, da der ikke findes nogen sygdomme af væsentlig betydning for avlen, derved undgås brug af pesticider. Det er dog vigtigt for avlerne, at de har en god jord eller mulighed for at vande, for i tørre år som i 2015 er det vanskeligt at dyrke kartofler uden vand.

Af andre grøntsager, der bliver dyrket med henblik på salg, kan nævnes majroer, rabarber, kål, radiser og salat. Produktionen er dog meget begrænset, og der findes ikke statistikker på, hvor meget der bliver produceret. Udfordringen for grøntsagsproduktionen er mangel på viden omkring grøntsagsdyrkning i større skala, både hvad angår, hvilke arter og sorter der skal dyrkes, samt hvordan de skal dyrkes. Derudover er der en logistisk udfordring med at få grøntsager frem til forbrugerne i en salgbar tilstand, derfor er det primært i Sydgrønland, at det er muligt at købe grønlandske grøntsager.

I Upernaviarsuk findes et forsøgsgartneri, der skal afprøve forskellige afgrøder og sorter, for deres potentiale i Grønland, samt udvikle de bedst egnede dyrkningspraksisser.

Kartofler indhandlet til Neqi A/S

Energi – el, vand, sol

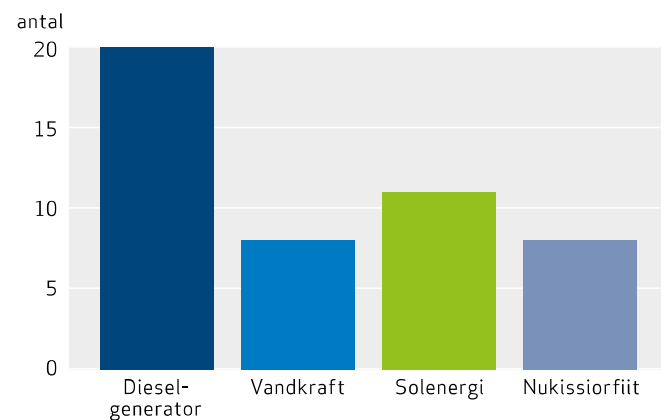
De fleste landbrugssteder drives stadig i dag med energiforsyning, der er baseret på brug af dieselgenerator, men med tiden er der flere, der er skiftet over til at bruge vedvarende energiforsyning som vandkraft og solenergi. Disse har dog ofte stadig brug for at have en mindre diesel- eller benzingenerator som backup.

Dieselgeneratoren er pålidelig og enkel at bruge, men det er forbundet med store omkostninger til diesel. Levetiden på generatoren er som regel kun 5-10 år, så den skal udskiftes relativt ofte, hvilket også er omkostningsfuldt.

Energiforsyning via minivandkraft er en større investering til at starte med, men derefter er omkostningerne ikke så store, og levetiden forventes at være meget længere end dieselgeneratorer. Over tid vil investeringen i vandkraftanlæg dermed kunne betale sig. Det skal sikres, at vandressourcen er tilstrækkelig til at dække det nødvendige behov og i tørre perioder. Desuden er det godt at være opmærksom på, om vandressourcen er tilstrækkelig til evt. udvidelser i produktionen i fremtiden. To vandkraftanlæg leverer strøm til flere landbrug.

Solenergianlæg er lidt dyrere end dieselgeneratorer, men besparelsen i brændstofforbrug vil med tiden føre det til en god investering. Ved brug af solenergi er det nødvendigt at kombinere det med andre energiforsyningsformer, typisk en dieselgenerator. Levetiden på solenergianlæg er mindst 25 år, mens batterierne holder i kortere tid, men udviklingen indenfor området betyder, at levetiden hele tiden forbedres, batterikapaciteten bliver større, og at den automatiske integration med dieselgeneratoren bliver bedre.

Energiforsyning

Dæmning til vandkraft

Infrastruktur

Etablering af veje mellem stederne i Grønland er overgået til kommunerne og finansieres via bloktilskud. Der er en del veje mellem fåreholderne flere steder. Dette bør optimeres, således at flere fåreholdere kan være sammen om fx teknisk udstyr. Etablering af markveje er for fåreholderens regning. Der gives tilskud pr. meter vej via erhvervsstøttemidlerne. Landgangs anlæg – etablering af de generelle landgangs anlæg ligger hos Departementet for Infrastruktur. Selve landgangs anlægget hos den enkelte fåreholder har fåreholderen selv etableret, såsom ved pontonbroer m.m. Disse er ikke særlig godt egnede, når der skal landes større maskiner m.m. eller hentes lam til slagtning.

Fragt er en stor omkostning for fåreholderne, hvorfor Naalakkersuisut har givet dispensation til transport af kraft- og grovfoder købt i udlandet. Denne dispensation giver mulighed for, at indkøbte maskiner kan transporteres til mindre priser, såfremt indkøb og levering kan tilpasses med dette skibs afgang fra Danmark. Hvis omkostningerne skal reduceres, bør der aftales særlige priser for landbrugere.

TELE-POST har de seneste år udviklet deres telenet gevaldigt, hvorfor der nu er skabt langt billigere kommunikationsomkostninger. Det ser ud til, at udviklingen også fortsætter årene fremover. Det vil alt andet lige give endnu billigere kommunikationsomkostninger for landbrugere.

Økonomi

Landbrugere kan i dag ikke klare sig uden tilskud fra det offentlige. Der er i årenes løb givet billige erhvervsstøtte-lån til lav rente, uden egentlig vurdering af ansøgerens økonomi. Dette har desværre resulteret i, at flere fåreholdere har større gæld, end de kan klare. Der blev i 2016 lavet en ESU-analyse, som kortlagde de medvirkende fåreholderes økonomi. Ligeledes blev der i 2016 lavet, en samfundsøkonomisk analyse over de midler, der blev givet til landbruget i Grønland. I 2016 vedtog Inatsisartut, at der skal laves en redegørelse for, hvordan hel- eller delvis gældsrensning af fåreholderne kan muliggøres. Rapporten foreligger, men lægger ikke op til, hvordan det skal gøres. Derfor er det vigtigt, at politikerne tager stilling til, hvordan gældsrensningen skal foregå.

Låntagning til de forskellige projekter gives over finanslovens givne rammer. Banker vil ikke give lån til fåreholderne, da de ikke kan, og vil ikke tage pant i deres maskinpark m.m.

Erhvervsstøtte til landbruget i tusinde kr.

	2015	2016	2017	2018	2019
Rentebærende lån	5.742	12.024	7.476	7.512	10.514
Rente- og afdragsfri lån	5.389	5.169	6.331	5.493	4.097
Indhandlingstilskud	6.998	7.127	7.167	7.763	7.167
Moderfårstilskud	4.950	5.700	5.370	4.817	5.420
Udviklingstilskud	89	288	260	102	222
Andre tilskud	640	300	664	890	751
Etableringstilskud	75	150	55	100	150
Konsulenttjenesten for Landbrug	2.680	2.665	2.680	2.693	2.693
De Forende Fåreholderforeninger	400	413	415	417	417

Uddannelse

I Grønland kan man blive uddannet til landbruger, typisk fåreholder, på Landbrugsskolen i Upernaviarsuk. Landbrugsuddannelsen udbydes af Inuili Food College Greenland. Uddannelsen varer 3 år og består af skoleophold i både Upernaviarsuk, evt. i Island eller Norge samt praktikophold i både Grønland og udland (typisk Island og Norge). Der er gennem de seneste år blevet optaget ca. 3 elever om året på uddannelsen.

Skolen har en del udfordringer, der gør, at uddannelsen af de unge ikke bliver givet på det niveau, som den bør være på. Fx er der udfordringer med:

- > Dårlige fysiske rammer både inde og ude, fx er bygninger og inventar slidte og ikke tidssvarende.
- > IT-udstyr er mangelfuldt.
- > Mangel på undervisere.
- > Utilstrækkelig undervisning i vigtige fagområder som økonomi og drift.
- > Manglende uddannelsesplaner.
- > Manglende landbrugsmaskiner til undervisningsbrug.

Upernaviarsuk ligger på en halvø tæt på Qaqortoq, men kan dog kun tilgås med båd. I Upernaviarsuk kan eleverne bo på skolen, desuden bor der skoleleder og gårdsbestyrer med familie, samt en gartner.

Lovgivning

Den nuværende lovgivning omfatter tre love, der regulerer landbruget og erhvervsstøtten dertil.

Landstingslov nr. 5 af 2. maj 1996 om landbrug

Loven er fra 1996 og skaber rammerne for forvaltningen af landbrugserhvervet i Grønland. Det er en rammelov med få detaljerede bestemmelser, hvor detailforvaltningen i stedet sker gennem bekendtgørelser. Loven er ændret gennem 3 ændringslove, i 2007, 2008 og 2011, hvor ændringerne har omhandlet Landbrugsrådets sammensætning og arbejdsopgaver. Landbrugskommissionen har i 2014 vurderet, at loven er utidssvarende og med utilstrækkelig kommentering og anbefaler, at loven revideres.

For at detailregulere landbrugsområdet er følgende bekendtgørelser gældende:

Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 20 af 8. september 1997 om tilsyn med landbrug
Bekendtgørelsen finder anvendelse på tilsyn med udøvelsen af landbrug og udstikker regler for tilsynsudvalgets sammensætning og arbejde.

Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 22 af 8. september 2000 om forvaltning af græsningsområder og husdyr
Bekendtgørelsen finder anvendelse på forvaltning og anvendelse af græsningsområderne samt mærkning og forvaltning af husdyr indenfor landbrug i Grønland.

Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 26 af 22. juni 2001 om udviklingsfremme inden for landbrugssektoren
Bekendtgørelsen omfatter regulering af tilskud til udviklingsfremme indenfor landbrugssektoren.

Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 10 af 5. juli 2006 om rapportering ved indhandling af fangst- og fåreavlsprodukter
Bekendtgørelsen finder anvendelse på fastsættelse af krav om rapportering af indhandlede mængder.

Selvstyrets bekendtgørelse nr. 13 af 16. juni 2016 om fåre-, heste- og kvæghold

Bekendtgørelsen finder anvendelse på fastsættelse af foderbeholdning og fodringsmængder, samt om indretning af stalde til får, heste og kvæg.

Generelt har Landbrugskommissionen anbefalet, at alle bekendtgørelser opdateres, og siden er bekendtgørelse om fåre-, heste- og kvæghold blevet opdateret til at være tidsvarende og omhandle kvæghold. Desuden anbefaler Landbrugskommissionen, at der udarbejdes bekendtgørelser omkring akvakultur og Forsøgstjenesten i Upernaviar-suk.

Inatsisartutlov nr. 6 af 2. december 2009 om erhvervsfremme af landbrug

Fastsætter rammerne for støtte og tilskud til udvikling af landbrug i Grønland. Loven har til formål at bidrage til Grønlands selvforsyning og fremme et effektivt og konkurrencedygtigt landbrugserhverv gennem langsigtede initiativer.

Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 12 af 12. december 1984 om erhvervsstøtte

Bekendtgørelsen udsteder bestemmelser om administrative forhold; vilkår for støtten, rentefod og rentetilskud, samt fremgangsmåde ved behandling af den enkelte støttesag.

Selvstyrets bekendtgørelse nr. 20 af 5. september 2016 om tilskud til overtagelse, nyetablering eller reetablering af landbrugsbedrifter
Bekendtgørelsen finder anvendelse til støtte for nyetablerede landbrugere, hvor der kan ydes tilskud under etableringsfasen.

Bekendtgørelsen om tilskud er blevet revideret i 2016, mens det anbefales, at 1984 bekendtgørelsen om erhvervsstøtte helt ophæves.

Landstingslov nr. 3 af 21. maj 2004 om genetableringsstøtte til erhvervsfiskere, erhvervsfangere og udøvere af erhvervsmæssigt landbrug

Mulighed for genetableringsstøtte ved tab af arbejdsfortjeneste, forårsaget af fx bortkomst af udstyr, skade på udstyr eller arbejdsudygtighed pga. af sygdom. Dækker kun tab, der ikke kan dækkes andre steder.

Anden lovgivning

Landstingslov nr. 25 af 18. december 2003 om dyreværn, med ændringer i 2019

Denne lov finder anvendelse til sikring af, at dyr holdes forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varige mén og væsentlig ulempe.

Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 37 af 12. september 1994 om fåreholderuddannelsen
Bekendtgørelsen finder anvendelse til bestemmelser om fåreholderuddannelsen. Hovedlov til denne lov er Inatsisartutlov nr. 10 af 19. maj 2010 om erhvervsuddannelser og kurser på erhvervsuddannelsesområdet. Det anbefales, at der udarbejdes en ny bekendtgørelse med detaljerede bestemmelser.

Erhvervsstøtte til landbrugerne

Erhvervsstøtten til landbrugerne består af forskellige ordninger, der er ordninger på finansloven og ordninger efter erhvervsfremmeloven for landbrug og genetableringsloven.

Finansieringsstøtte til Landbrugserhvervet, Finansloven

Indhandlingstilskuddet gives i forbindelse med indhandling til godkendte slagterier. Den samlede bevilling bliver delt ud på den samlede slagtede mængde og udbetales som et beløb pr. kg, som landbrugeren har indhandlet. Indhandlingstilskuddet har til hensigt, at størst mulige mængder bliver indhandlet til godkendte slagterier.

Nyetableret landbruger, der enten opstarter et helt nyt landbrug eller overtager et eksisterende landbrug, kan få etableringstilskud de første 3 år. Tilskuddet er på op til 150.000 over 3 år, og det er en del af aftalen, at kommunen og Naalakkersuisut hver bidrager med halvdelen.

Moderfårstilskud udbetales i starten af året på baggrund af de moderfår og gimmerlam, som landbrugerne har på stald. Hensigten med tilskuddet er at opretholde eller forøge besætningernes størrelse.

Tilskud til udviklingsprojekter kan søges til projekter, der kan gavne udviklingen af landbruget. Det kan både være landbrugerne, der vil afprøve nyt udstyr, eller forskere, der vil lave undersøgelser, der relaterer sig til driften af landbruget.

Andre tilskud kan være tilskud til anvendelse af uld, grøntsagsdyrkning, forsøg med kornsorter eller tilskud til brug af Fjarvis.

Prioriteringen af midlerne tilrettes på årets første møde i Landbrugsrådet og indstilles til godkendelse i Finansudvalget.

Udviklingsstøtte til landbrug, Finansloven

Bevillingen anvendes til at fremme rammebetingelserne i landbrugserhvervet. Støtten bliver afsat til to institutioner i landbruget, De Samvirkende Fåreholderforeninger og Konsulenttjenesten for Landbrug. Fåreholderforeningen får støtte til at drive fåreholderens administrationskontor, og der indgås årligt en resultatkontrakt med fåreholderforeningen, der fastsætter rammerne. Der indgås ligeledes en resultatkontrakt med Landbrugsrådet om drift af Konsulenttjenesten for Landbrug. Det er Naalakkersuisuts formål med resultatkontrakten, at Konsulenttjenesten skal yde den mest optimale rådgivning af landbrugerne og støtte udviklingen af landbruget. Som en del af kontrakten skal konsulenttjenesten hvert år afgive en evalueringsrapport til Naalakkersuisut.

Genetableringsstøtte, Finansloven

Der kan ydes genetableringsstøtte til landbrugere, der rammes af sygdom, klimatisk betingede vanskeligheder eller andre erhvervsmæssige vanskeligheder, som er af en karakter, der er truende for den pågældendes økonomiske muligheder for at fortsætte i erhvervet. Tilskuddet ydes som en engangsydelse på mellem 2.000 kr. og 25.000 kr.

Erhvervsfremmeloven for landbrug

I erhvervsfremmeloven kan der ydes st kommunen og Naalakkersuisut hver bidrager med halvdelen øtte som direkte tilskud, rente- og afdragsfri lån samt rentebærende lån. Ofte vil der i praksis være en tale om en kombination af forskellige støttemuligheder, det er afhænger af, til hvilke formål der ydes støtte.

Rentebærende lån bruges i forbindelse med driftslån (foderkøb og andre løsdele), overtagelse af landbrug, anskaffelse af avlsdyr, energianlæg, erhvervsbygninger og landbrugsmaskiner.

Rente- og afdragsfri lån bruges i forbindelse med erhvervsbygninger, overtagelse af landbrug og selvbyggerhuse.

Tilskud gives til jordforbedringsarbejder, som ny- og genetablering af marker samt etablering af veje og grøfter. Desuden gives der tilskud til afvikling af rentebærende lån, med det formål at tilskynde låntager til at betale til tiden, ved at yde et 35 % tilskud til afdraget, når det betales til tiden.

Ansøgningsproces

Typisk ansøger landbrugerne til Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug via Konsulenttjenesten for Landbrug. Det er en del af konsulenttjenesten og fåreholderforeningens opgaver at hjælpe med ansøgninger og udarbejde budgetter m.m. Ansøgningerne bliver behandlet løbende, når de kommer ind til Departementet, og ofte er der en dialog med ansøger og konsulenttjenesten, før ansøgningen enten godkendes eller der gives afslag.

Konsulenttjenesten for Landbrug

Konsulenttjenesten for Landbrug er en rådgivningsvirksomhed, som leverer rådgivning til landbrugerne i Grønland samt driver den del af Upernaviarsuk, som ikke vedrører Landbrugsskolen.

Den landbrugsmæssige rådgivning har som formål at støtte det grønlandske landbrugs udvikling, varetages af Konsulenttjenesten for Landbrug. Konsulenttjenesten udfører forskellige rådgivningsopgaver på baggrund af den årlige resultatkontrakt med Naalakkersuisut. Fagrådgivningen bliver udført af fagkonsulenterne, regnskabskonsulenten, chefkonsulenten samt SPS-konsulenten.

Rådgivningen er baseret på, at landmanden kontakter konsulenttjenesten, og anmoder om hjælp til en bestemt opgave. Rådgivningen sker både med besøg af landmændene på kontoret i Qaqortoq, men kan selvfølgelig også ske telefonisk og over e-mail. Konsulenterne foretager, på foranledning af landmændene, besøg på gårdene vedr. rådgivningsopgaver. Fagrådgivningen er gratis, på nær regnskabsudarbejdelse.

Konsulenttjenesten for Landbrug indrapporterer årligt en evaluering af årets arbejdsopgaver samt halvårslige budgetopfølgninger til Naalakkersuisut.

De opgaver, de blandt andet varetager, er:

- > Faglig rådgivning af landbrugerne
- > Regnskabshjælp
- > Lave ansøgninger for landbrugerne til erhvervsstøtte med mere
- > Sekretariat for tilsynsudvalgene
- > Fagligt udviklingsarbejde for landbruget
- > Dokumentere udført arbejde, der er tilskudsberettiget

Konsulenttjenesten har til huse i Qaqortoq, hvor de deler bygning med embedsdyrlægen og SPS-kontoret.

Embedsdyrlægen

Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug har et decentralt kontor i Qaqortoq, som er bemannet af Embedsdyrlægen for Sydgrønland fra Veterinær- og Fødevarermyndigheden i Grønland (VFMG). Embedsdyrlægen har ansvar for:

- > Sundhedsrådgivning
- > Ordinerer af medicin
- > Kontrol med dyreværn i forbindelse med landbruget

Arbejdet foregår i tæt samarbejde med Konsulenttjenesten for Landbrug, De Samvirkende Fåreholderforeninger (SPS) og landbrugerne.

Embedsdyrlægen indgår som faglig sparringspartner i alle opgaver relateret til dyrenes velfærd, herunder uddannelse og vejledning af landbrugerne samt initiativer til bedre sundhedsforhold. Embedsdyrlægen er ligeledes til stede under slagtning på Neqi A/S for at foretage kødkontrol, samt for at kunne bruge slagteobservationerne til styrkelse af rådgivningen til den enkelte landbruger.

Med henblik på at øge tilvæksten hos dyrene og sikre sunde produktionsforhold har Embedsdyrlægen fokus på øget sundhedsrådgivning, herunder:

- > Bedre uddannelse i forhold til medicin, hygiejne og management
- > Letter adgang til dyrlægehjælp, f.eks. ved brug af virtuelle hjælpemidler

Landbrugets organisationer

Landbrugsrådet

Landbrugsrådet er et rådgivende organ for Naalakkersuisut i spørgsmål knyttet til landbrug.

Landbrugsrådet varetager konkrete opgaver, der uddelegeres af Naalakkersuisut og kan afgive udtalelser til Naalakkersuisut om nye tiltag indenfor reguleringen af landbrug i Grønland. Derudover kan Landbrugsrådet tage spørgsmål op vedrørende landbrug, der ikke forudsætter en viderebehandling i Naalakkersuisut.

Landbrugsrådet kan på eget initiativ opfordre Naalakkersuisut til at komme med forslag til nye tiltag eller ændringer af den eksisterende lovgivning om landbruget.

Landbrugsrådet skal gennem indsamling og bearbejdelse af oplysninger følge den økonomiske udvikling indenfor landbruget. Desuden skal rådet komme med forslag til fremme af en gunstig udvikling i økonomien for erhvervet i sin helhed. Landbrugsrådet kan komme med forslag til fordeling og anvendelse af tilskudsmidler på finansloven til landbrug.

Landbrugsrådet skal gennem indsamling og bearbejdelse af oplysninger følge udviklingen i det til landbruget knyttede miljø. Landbrugsrådet afgiver årligt beretning til Naalakkersuisut om sit virke.

Naalakkersuisut stiller sekretariatsbetjening til rådighed for Landbrugsrådet. Der er nedsat et forretningsudvalg bestående af formand, næstformand samt tre medlemmer af Landbrugsrådet.

Naalakkersuisut nedsætter efter hvert landstingsvalg et landbrugsråd, der består af følgende medlemmer:

- > 1 formand udpeget af Naalakkersuisut
- > 2 medlemmer udpeget af Savaatillit Peqatigiit Suleqatigiissut (SPS) – De Samvirkende Fåreholderforeninger

- > 2 medlemmer udpeget af Kommune Kujalleq
- > 1 medarbejderrepræsentant fra Konsulenttjenesten for Landbrug
- > 1 medlem udpeget af Neqi A/S
- > 1 medlem udpeget af Veterinær- og Fødevaremyndigheden i Grønland (VFMG)
- > 1 medlem udpeget af Grønlands Naturinstitut.

Faste tilfornordede af Landbrugsrådet er følgende interessegrupper og myndigheder:

- > SPS Administrationskontor
- > Konsulenttjenesten for Landbrug
- > Landbrugsskolen i Upernaviarsuk
- > Inuili – Food College Greenland
- > Gartneriet i Upernaviarsuk
- > Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug.

De Samvirkende Fåreholderforeninger

De Samvirkende Fåreholderforeninger (SPS) blev dannet i 1951 og har siden været den vigtigste repræsentant og interesseorganisation i det grønlandske landbrug. SPS varetager alle landbrugsgrene indenfor det grønlandske landbrug.

SPS's opgaver omfatter at lave prioriteringer samt udtalelser til erhvervsstøtteansøgninger. De laver fordeling af tilskud til kartofler, andre grøntsager, uld m.m. Og så forhandler SPS afregningspriser med Neqi A/S samt forhandler samlet indkøb af importeret foder og gødning.

SPS vælger hvert andet år deres bestyrelse til den årlige generalforsamling, og ud over dette er der via Konsulenttjenesten for Landbrug ansat en SPS-konsulent til det administrative arbejde.

Klimaforandringer

Fremtidigt klima

I klimatilpasningsredegørelsen for landbrug i Sydgrønland bliver der ud fra 2 klimamodeller regnet på, hvordan klimaet vil ændre sig i fremtiden, frem til år 2100. I Redegørelsen bliver der brugt de to modeller RCP4.5 og RCP8.5, der modellerer efter henholdsvis moderate udslip og fortsat stigende udslip. Resultaterne fra de to modeller viser den samme tendens, dog er udslagene i forhold det til nuværende klima større i RCP8.5 end i RCP4.5.

Redegørelsen peger på, at temperaturen kommer til at stige, og at det er om vinteren, at temperaturen vil stige mest. De øgede temperaturer om vinteren vil øge antallet af vintermeltemedage, altså dage hvor temperaturen er over frysepunktet. Antallet af vintermeltemedage varierer dog meget fra lokalitet til lokalitet. De stigende temperaturer om sommeren giver dog mindre risiko for sommerfrost, og i de kystnære områder vil der slet ikke opleves sommer-

frost. De øgede temperaturer medfører en vækstsæson, der begynder tidligere og varer længere.

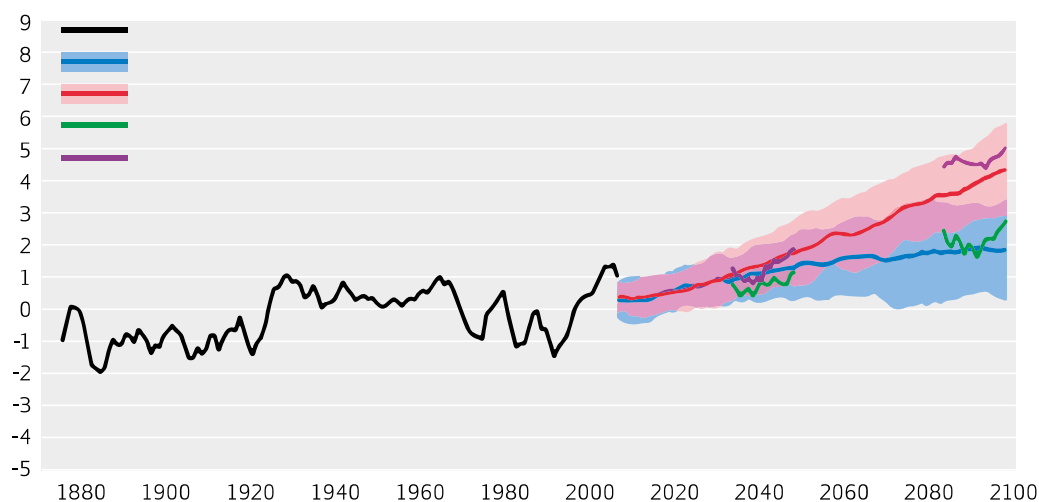
Klimaredegørelsen indikerer også, at nedbøren vil øges, den øgede nedbør vil primært falde i sommerperioden. Dog forventes der også flere og længere tørkeperioder, på grund af en øget fordamning som følge af de øgede temperaturer.

Endelig viser redegørelsen, at variationerne fra år til år bliver større i fremtiden.

Betydning for landbrug

Betydningen af klimaforandringer for klimaet hviler særligt på 3 forhold, længden af vækstsæsonen, tilgængeligheden af nedbør og temperatursummen. Temperatursummen kan bruges som et estimat for, hvilke afgrøder klima-

Modeller for udvikling af årlig middeltemperatur i Sydgrønland (DMI)

Mark med fiberdug

forholdene tillader, der kan dyrkes. I klimaredegørelsen undersøges det, hvordan klimaforandringerne ser ud i tre perioder:

- > I strategiperioden dominerer de naturlige udsving fra år til år, så det er ikke estimeret, hvordan klimaforandringerne vil være i den periode.
- > Frem til år 2050 forventes det, at vækstsæsonen øges med 20-30 %, og at temperatursummen øges med 40-75 %.
- > Frem til år 2100 vil vækstsæsonen øges med 50-100 %, og temperatursummen vil øges med 150-350 %.

Disse fremskrivninger kan få stor betydning for fremtiden i grønlandsk landbrug. Den øgede vækstsæson og den øgede temperatursum giver mulighed for at dyrke nye afgrøder samt at optimere udbyttet af de allerede dyrkede afgrøder.

Klimaforandringerne kommer dog også til give nogle nye udfordringer, landbruget skal til at forholde sig til. I takt med at klimaet bliver varmere, må det forudsættes, at levevilkårene for sygdomme og skadedyr bliver mere gunstige, hvilket gør, at erhvervet skal have opbygget et værnesystem mod disse skadegørere. Det kan være i form af pesticidbrug, vaccinationer og kontrol med importerede animalske og vegetative produkter fra udlandet.

Tilpasning

I strategiperioden vides der ikke med sikkerhed, hvad klimaforandringerne kommer til at betyde. Det forventes, at det generelt bliver lidt varmere, men ellers er det vigtigst at fokusere på, at variationerne fra år til år kan være væsentlige. Disse variationer kan være år med tørke, kolde år, varme og kolde vintre, m.m. Derfor skal landbruget forbedres bedst muligt til at kunne imødegå disse udfordringer.

Der skal derfor være fokus på:

- > Potentialet for at kunne vande markerne skal forbedres, både igennem øget dækning af vandingsystemer, have back-up reservoirer i tilfælde af meget tørke, men også igennem øget viden hos landbrugerne, så de kan vande bedst muligt.
- > Nødlager af såsæd, hvis markerne går til i løbet af vinteren og evt. også nødbeholdning af foder.

Vision og Mål

Vision

Øge Grønlands egenforsyning af fødevarer med grønlandske landbrugsprodukter

Overordnede målsætninger

Strategien for Landbrug er opbygget med 9 målsætninger. Inden for hver målsætning er der opstillet konkrete delmål for planperioden 2021-2024.

Landbrugsstrategien indeholder beskrivelser af de enkelte målsætninger.

For hver målsætning beskrives de aktiviteter, der skal iværksættes for at opnå de konkrete delmål

MÅL 1 28.000 lam til slagtning årligt	<ul style="list-style-type: none"> > Der skal slagtes 23.000 lam om året i 2024. > Der skal bygges 1-2 nye moderne stalde om året. > Sikre at der kommer 5 nye brugere af Fjårvís om året. > Sikre ny lovgivning der gør det enklere at overtage eller etablere et nyt landbrug. > Have gennemført en undersøgelse af muligheden for at ændre på moderfårs- og indhandlingstilskud.
MÅL 2 80 % egenproduceret vinterfoder	<ul style="list-style-type: none"> > Markarealet skal øges med 10 ha nyopdyrket mark pr. år. > Udbyttet af grovfoder skal i 2024 være på mindst 2000 FE/ha, i gennemsnit af alle landbrugere. > Der skal udarbejdes en strategi for forbedring af jorden i de dyrkede arealer. > Det skal gennem forsøg afklares om gletsjermel kan bruges som supplement til kunstgødning og kalk. > Der skal udarbejdes en vejledning for dyrkning af græs med høst af 2 slæt årligt.
MÅL 3 Øget produktion af grøntsager	<ul style="list-style-type: none"> > Der skal indgås en dialog mellem grøntsagsproducenter, Neqi A/S, Royal Arctic Line og detaljeret for at forbedre logistikken omkring opbevaring og transport af grøntsager. > Oprettelse af en Forsøgstjeneste under Konsulenttjenesten for Landbrug. > Afprøvning af grøntsager i Upernaviarsuk skal intensiveres. > Projektoplæg omkring afprøvning af lokaldrevet drivhuse i bygder.
MÅL 4 Øget rentabilitet i landbrugserhvervet	<ul style="list-style-type: none"> > Antallet af små bedrifter skal reduceres, således at max 35 % af bedrifter har under 400 moderfår/gimmerlam. > Der skal ske en øgning i anvendelsen af brugen af vedvarende energi blandt landbrugerne. > Lovgivningen skal ændres således ejerskab af og støtte til flere landbrug bliver mulig gjort. > Erhvervsfremmelovgivningen skal revideres.
MÅL 5 Øget formidling af relevant viden til landbrugerne	<ul style="list-style-type: none"> > Sikre årlig udgivelse af publikation af forsøgsresultater fra 2021. > Oprettelse af en Forsøgstjeneste under Konsulenttjenesten for Landbrug. > Afholdelsen af faglige kurser for landbrugerne skal styrkes. > Etablering af netværksgrupper blandt landbrugerne. > Indsamling og digitalisering af landbrugsdata.
MÅL 6 Forbedret infrastruktur i landbrugsområdet	<ul style="list-style-type: none"> > Sikre at behovet for infrastruktur bliver kortlagt. > Der skal udarbejdes en handlingsplan for etableringen af markveje m.m. > Der skal indgås en dialog om nedsættelse af fragtpriiser for landbrugsrelateret gods og laves en redegørelse om denne problematik.
MÅL 7 Forbedring af land- brugsuddannelsen	<ul style="list-style-type: none"> > Samarbejde med Departementet for Uddannelse om landbrugsuddannelsens fremtid. > De drifts og økonomiske kompetencer hos landbrugere og studerende skal styrkes igennem uddannelsen og efteruddannelse.
MÅL 8 Opdatering af det administrative grundlag	<ul style="list-style-type: none"> > Ansøgningsrunder til erhvervsstøttemidler skal tages i brug fra 2021. > Der skal udarbejdes nye rammelove for henholdsvis landbrug og erhvervsfremme af landbrugserhvervet. > Det skal afklares hvordan gældssanering kan benyttes som redskab til at gøre landbrugserhvervet mere rentabelt. > Der skal laves en statusopgørelse af landbrugers nuværende situation og kommende behov i 2021. > Indsamling og digitalisering af landbrugsdata.
MÅL 9 Anden udvikling af grønlandsk landbrug	<ul style="list-style-type: none"> > Trofæjagt på væddere og semidomesticerede rensdyr skal muliggøres. > Der skal redegøres for om grønlandsk uld kan forarbejdes i Grønland. > Forarbejdelsen af grønlandsk uld skal være opstartet.

Mål 1 28.000 lam til slagtning årligt

Delmål

Planperiode 2021-2024

- > Der skal slagtes 23.000 lam om året i 2024.
- > Der skal bygges 1-2 nye moderne stalde om året.
- > Sikre at der kommer 5 nye brugere af Fjárvis om året.
- > Sikre ny lovgivning, der gør det enklere at overtage eller etablere et nyt landbrug
- > Have gennemført en undersøgelse af muligheden for at ændre på moderfårs- og indhandlingstilskud.

Perspektivperiode 2025-2030

- > Alle fåreholdere skal benytte Fjárvis inden 2030.
- > Fåreholderne opnår i gennemsnit et lammeudbytte på 1,4 lam pr. moderfår.
- > Moderfårenes produktivitet øges med 5 %, målt på kg slagtede lam pr. moderfår
- > Få udarbejdet en forbedret fodringsstrategi på baggrund af faktiske foderanalyser af tilgængeligt foder.

Baggrund for målsætning

Det overordnede mål er, at der i 2030 skal indhandles 28.000 slagtelam om året til godkendte slagterier. Oprindeligt var målet 35.000 slagtelam årligt, da dette er den maksimale slagtekapacitet på multislagteriet i Narsaq. Det er dog blevet vurderet af landbrugets organisationer, at det ikke er realistisk at gå fra ca. 20.000 slagtelam til 35.000 slagtelam på 10 år, og derfor er man blevet enige om en ny målsætning. Efter strategiperioden kan det genvurderes, om der på ny skal sættes mål om 35.000 årlige slagtelam.

På nuværende tidspunkt slagtes der ca. 20.000 lam om året, en forøgelse af antallet af slagtelam vil også medføre, at en betydelig større del af efterspørgslen på lammekød i Grønland kan dækkes af grønlandske lam. Yderligere vil en forøgelse af producerede lam blandt fåreholderne give et forbedret resultat hos fåreholderne.

Til landbrugsseminaret, der blev afholdt i 2019, blev det oplyst af detailbranchen, at der ikke var problemer med at afsætte grønlandsk lammekød, trods den høje pris. Branchen efterspurgte mere stabile leverancer, således at butikkerne var sikre på at have varerne hjemme, fx i forbindelse med markedsfremstød. På nuværende tidspunkt er butikkerne nødt til at importere udenlandsk kød for at dække efterspørgslen.

Beskrivelse af aktiviteter

1.1. Alle fåreavlere skal bruge Fjárvis

Brugen af Fjárvis skal udvides til alle fåreavlere i erhvervet, således at avlsarbejdet kan styrkes. Ved at styrke avlsarbejdet med Fjárvis kan produktiviteten øges i fåreholdererhvervet ved at øge lammeudbyttet, øge kødkvaliteten og slagtestørrelsen på lammene.

Fjárvis skal derfor gøres obligatorisk at bruge som fåreavler, for at kunne få andel i erhvervsstøtten.

Der er så nogle udfordringer med Fjárvis, som skal løses. Fjárvis er på islandsk, da det er et islandsk avlsprogram, men der er allerede nogle initiativrige fåreholdere, der tilbyder assistance til de fåreholdere, der ikke er helt fortrolige med Fjárvis. Der skal oprettes en mere permanent konsulentordning med erhvervsstøtte, som fåreavlerne kan få adgang til. Der er det oplagt, at en af de fåreholdere, der allerede tilbyder hjælp, kan ansættes som "Fjárviskonsulent".

Økonomi: Tilskud til en Fjárviskonsulent på 100.000 kr. pr. år, resten betales gennem brugerbetaling. Kurser i Fjárvis 25-50.000 pr. år.

1.2. Byggeri af nye moderne stalde

Nye stalde skal erstatte de mange gamle og nedslidte stalde, der findes i det grønlandske landbrug. Mange af de gamle stalde er indrettet med besværlige og arbejdskrævende arbejdsgange. Ved at skifte til en ny stald med moderne metoder til fodring og udmugning reduceres landbrugernes arbejdsbyrde, og derved gives der mulighed for, at besætningen kan øges.

De nye stalde, der skal bygges, skal kunne rumme en besætning, der giver grundlag for en bæredygtig økonomi, på nuværende tidspunkt vurderes det at være minimum 400 moderfår. Derfor bør alle nye stalde være designet til minimum 400 moderfår.

Det skal som udgangspunkt ikke være muligt at få lån til opførsel af en ny stald, før det dyrkede areal og udbytte af græs til vinterfoder kan modsvare det foderbehov, der er ved den besætning, som stalden skal rumme. En af udfordringerne med at få etableret nye stalde hos landbrugerne er, at landbrugerne selv skal stille med et egetindskud. Når investeringen i en ny stald løber i omkring 2 mio. kr., bliver det også et stort beløb, landbrugerne skal stille, og det har de svært ved. Derfor ønskes det, at kravet om egetindskud i forbindelse med lån til ny stald midlertidigt bortfalder i strategiperioden.

Firmaet Future Rundbuehaller har i samarbejde med Konsulenttjenesten for Landbrug designet en moderne fårestald specielt til Grønland. Stalden er designet som et færdigt projekt med både bygning og indretning. Indretningen kan fås med flere forskellige automatiske systemer til blandt andet udmugning og fodring. Desuden er stalden designet til at kunne sendes så billigt som muligt til Grønland, og at det som udgangspunkt skal være muligt for landbrugeren at udføre det meste arbejde selv.

Der skal udarbejdes en analyse af, om det kan anbefales at bygge isolerede stalde frem for ikke-isolerede stalde. Der er nogle fordele ved at bruge isolerede stalde, men det skal afklares, om fordelene opvejer de ekstraomkostninger og evt. ulemper, der vil være ved isolerede stalde.

I forbindelse med læmning opstår der i starten af læmningsperioden problemer med staldkapacitet, dette forhold skal der tages højde for i forbindelse med etablering af nye stalde.

Økonomi: 1-2 nye stalde om året, hver stald koster ca. 2 mio. kr.

1.3. Forbedring af staldgulve

Der skal fremover kun bevilliges lån til nye staldgulve, hvis de nye gulve bidrager til at forbedre sundheden i besætningen. Nye gulve kan gøre rengøringen nemmere eller sikreat gulvet er ikke koldt og medfører sygdomme. Dermed skal der som udgangspunkt ikke gives tilskud til gulve af strækmetal, men hver ansøgning skal vurderes enkeltvis. Dog skal der ved brug af plastikgulve være øget fokus på fårenes klove, der slides mindre på et plastikgulv og derfor nok bør klovbeskæres årligt.

Økonomi: 1-2 nye gulve om året, et nyt gulv koster ca. 400.000 kr.

1.4. Gøre etableringen af nye landbrug samt overtagelse enklere

Det er i tidligere rapporter klargjort, at overtagelse af etablerede landbrug og etablering af nye landbrug er en meget vanskelig proces, der ofte også ender i, at det nye landbrug har store udfordringer med at opnå en bæredygtig rentabilitet. Dette skyldes blandt andet, at en ny ejer af et landbrug skal overtage de lånesager, der er tilknyttet stedet og dermed også den gæld, der kan være. Desuden er de støttemuligheder, der findes, ikke så favorable for nye landbrugere, som for allerede etablerede landbrugere.

Derfor skal lovgivningen gennemgås, og der skal arbejdes for, at der bliver tilvejebragt en lovgivning, der gør overtagelse og nyetablering af landbrug mere enkel og økonomisk bæredygtig. Dette er nødvendigt for at opretholde det antal landbrug, der findes nu eller måske endda øge antallet af landbrugsbedrifter. Hvilket skal til, hvis der skal ske en markant stigning i antallet af indhandlede lam.

Økonomi: Omkostninger til ændring af lovgivningen, fremgår af aktivitet 8.1.

1.5. Faste tilskud til moderfår og indhandling

På landbrugsseminaret i 2019 blev det diskuteret, om der skulle fastsættes et fast indhandlingstilskud pr. kg i stedet for det nuværende system, hvor det samlede indhandlingstilskud fordeles på den indhandlede mængde kød. Med det nuværende system ved fåreholderne ikke på forhånd, hvor meget de kan forvente i indhandlingstilskud, og det besværliggør dermed budgetplanlægning hos fåreholderne.

Moderfårstilskuddet foregår på samme måde, med den samme usikkerhed. Tilskuddet kan heller ikke anvendes efter formålet som incitament til at øge bestanden og indhandlingen, hvis det dermed betyder mindre i tilskud pr. kg eller pr. moderfår. Da moderfårstilskuddets formål er at øge eller bevare besætningernes størrelse, kunne det indføres, at det kun er muligt at modtage moderfårstilskud, såfremt besætningens størrelse som minimum er den samme som sidste år. Evt. kan der arbejdes med en tolerance på nogle procents afvigelse.

Der skal derfor laves en redegørelse, der klargør, om det kan være en fordel at indføre faste tilskud, og om det kan lade sig gøre i forhold til de bevillinger, der på nuværende tidspunkt anvendes til moderfårs- og indhandlingstilskud.

Økonomi: Redegørelse for model med faste tilskud, 200.000 kr. Øgning af midler for at opretholde incitamentet til øgning af besætningen, 500.000 kr. mere til moderfårstilskud og 1 mio. kr. til indhandlingstilskud.

1.6. Fodringsstrategi

Som embedsdyrlægen udtrykte til Landbrugsseminaret, så er maven motorrummet for en fåreavler, derfor er det vigtigt, at fåret får den helt rette sammensætning af foderet i de rigtige perioder, så "motoren" kører optimalt. Indtrykket er, at det ikke er alle fåreholdere, der har en optimal foderplan, derfor bør der udarbejdes en foderstrategi til får i Grønland. Foderstrategien kan udvikles af Konsulenttjenesten for Landbrug eller en ekstern konsulent i samarbejde med de fåreavlere, der har en god foderplan.

Økonomi: Konsulenttjenesten for landbrug skal udarbejde strategien inden for deres drift, alternativt kan der afsættes 200.000 kr. til ekstern konsulent.

Bidrag til FN's Verdensmål

Planerne om, at avlen skal forbedres gennem bedre avlsstyring, bedre forhold i stalden og en optimeret fodring, skal medvirke til, at produktiviteten af fåreavlen øges (Verdensmål 2.3, 2.4, 2.a og 8.2). Der tilføres ny teknologi eller udbredes allerede eksisterende teknologier og Fjarvis (Verdensmål 2.4 og 2.a). Undervejs er landbrugerne og deres organisationer blevet inddraget, ligesom de skal inddrages fremover, da deres faglige og praktiske viden er vigtig (Verdensmål 16.7).

Indikatorer

Målet skal opgøres i antal slagtede lam på baggrund af slagtedata fra Neqi A/S og andre godkendte slagterier, hvor der indhandles får og lam.

Indikatorer for delmål:

- > Antal tilsagn til nye stalde pr. år.
- > Antal fåreavlere, der bruger Fjårvís.
- > Opgørelse af lammeudbytter på baggrund af slagtetal og husdyroptællinger.

MÅL 2 Stop sult	2.3: Inden 2030 skal landbrugsproduktiviteten og indkomsterne for små-skala fødevarerproducerer fordobles, særligt for kvinder, oprindelige folk, familielandbrug, husdyrbrug og fiskere, herunder sikret og lige adgang til jord, andre produktionsressourcer og tilførsler, viden, finansielle tjenester, markeder og muligheder for værditilvækst, samt beskæftigelse uden for landbruget.
	2.4: Inden 2030 skal der sikres bæredygtige fødevarerproduktionssystemer og implementeres modstandsdygtige landbrugspraksisser, som øger produktivitet og produktion, medvirker til at bevare økosystemer, styrker kapaciteten for tilpasning til klimaforandringer, ekstreme vejrforhold, tørke, oversvømmelser og andre katastrofer, og som fremskynder forbedring af land og jordkvalitet.
	2.a: Investeringer skal øges, bl.a. gennem forbedret internationalt samarbejde, i landdistrikternes infrastruktur, i landbrugsforskning og konsulenttjenester, i teknologiudvikling samt i genbanker for planter og husdyr, for at forbedre landbrugets produktivitet i udviklingslande, især i de mindst udviklede lande.
MÅL 8 Anstændige job og økonomisk vækst	8.2: Der skal opnås højere økonomisk produktivitet gennem diversificering, teknologisk opgradering og innovation, blandt anden gennem fokus på høj værditilførelse og arbejdskraftintensive sektorer.
MÅL 16 Fred, retfærdighed og stærke institutioner	16.7: Der skal sikres lydøre, inkluderende deltagerbaserede og repræsentative beslutningsprocesser på alle niveauer.

Mål 2**80 % egenproduceret vinterfoder**

Delmål

Planperiode 2021-2024

- > Markarealet skal øges med 10 ha nyopdyrket mark pr. år.
- > Udbyttet af grovfoder skal i 2024 være på mindst 2000 FE/ha, i gennemsnit af alle landbrugere.
- > Der skal udarbejdes en strategi for forbedring af jorden i de dyrkede arealer.
- > Det skal gennem forsøg afklares, om gletsjermel kan bruges som supplement til kunstgødning og kalk.
- > Der skal udarbejdes en vejledning for dyrkning af græs med høst af 2 slæt årligt.

Perspektivperiode 2025-2030

- > Der skal redegøres for, om grønlandsk produceret tilskudsfoder kan gøres tilgængeligt.
- > Der skal etableres flere landbrugere, der kun dyrker græs eller anden planteavl.
- > Andelen af marker, der kan vandes, skal øges.

Baggrund for målsætning

Udgiften til importeret foder hos fåreavlerne udgør en stor andel af den samlede omkostning ved at drive et fårehold. Ved at producere en større andel af det nødvendige vinterfoder selv, f.eks. i form af dyrkning af græs og brug af grønlandske tilskudsfoderprodukter, kan den samlede foderudgift nedbringes.

Beskrivelse af aktiviteter

2.1. Etablering af nye dyrkningsarealer

For at nå målet om at øge egenproduktionen af vinterfoder er det nødvendigt, at det samlede dyrkningsareal øges væsentligt. Det er besværligt og omkostningsfuldt at etablere nye marker i Grønland, på grund af at arealerne er små, der er mange sten, der skal fjernes, og arealerne ligger ofte meget spredt med dårlig infrastruktur. Det er derfor nødvendigt, at der er veje til de områder, hvor der kan etableres nye marker, ellers kan landbrugeren ikke komme frem med maskiner og udstyr til at udføre markarbejdet.

Der skal laves en kortlægning af, hvor der er potentiale for, at der kan etableres nye marker. Ved at have den kortlægning kan udvidelsen af infrastrukturen planlægges, samt områderne kan registreres i "Selvstyrets interesser i kommuneplanlægningen", så anden planlægning ikke ødelægger nymarksmulighederne.

En vejledning for, hvordan nye marker etableres på den bedst mulige måde, både med hensyn til økonomi og dyrkningsværdi, skal udarbejdes. Med sådan en vejledning kan landbrugerne og evt. eksterne entreprenører klargøre markarealer mest hensigtsmæssigt.

Økonomi: Når målet om et nyopdyrket areal på 10 ha om året skal nås, vil det med et tilskud på 60.000 kr. pr. ha, koste 600.000 kr. om året.

2.2. Ny dyrkningsstrategi til græs med 2 slæt

På nuværende tidspunkt er der kun få landbrugere i Grønland, der høster 2 slæt græs om året. Ved at anvende en 2-slæts-strategi kan udbyttet af græs sandsynligvis øges, men mere vigtigt er, at kvaliteten af det høstede græs forbedres, og der opnås en højere foderværdi.

Der skal derfor udarbejdes en 2-slæts-strategi, der passer til de grønlandske dyrkningsbetingelser. Strategien skal udarbejdes af Konsulenttjenesten for Landbrug i samarbejde med Forsøgstjenesten i Upernaviarsuk.

Økonomi: Konsulenttjenesten for landbrug skal udarbejde strategien inden for deres drift, alternativt kan der afsættes 200.000 kr. til ekstern konsulent.

2.3. Strategi for forbedring af jordbunden

I det grønlandske landbrug har der ikke været stor fokus på at have en vidensbaseret tilgang til behandlingen af jorden, altså at bruge den rette gødning og i de rette mængder. Dette har medført, at jorden muligvis ikke har ydet optimale vækstbetingelser for afgrøderne. Blandt andet viser de nyeste undersøgelser, at dyrkningsjorden generelt har en meget lav pH-værdi, hvilket har stor betydning for planternes næringsoptag.

Derfor skal der fremadrettet laves jordbundsanalyser hos landbrugerne, således at gødsningen og ikke mindst kalkningen kan tilpasses de aktuelle forhold, der findes på stedet. Det arbejde er allerede opstartet, og Konsulenttjenesten for Landbrug har ansat en konsulent, der har dette område som en af arbejdsopgaverne.

Det vil være en fordel, at de analyser, der skal foretages af jordprøverne, kan laves i Grønland. Dette gør, at der vil kunne spares transporttid og -omkostninger, samt at analyserne vil kunne tilrettes eventuelle særlige grønlandske forhold. Der vil i den forbindelse være brug for, at der udannes personale og indkøbes udstyr, samt at analyseprocessor tilpasses de grønlandske forhold.

På nuværende tidspunkt bruges husdyrgødning ikke som et fast gødningsselement blandt alle landbrugerne. Der er landbrugere, der anvender deres husdyrgødning, men der er også nogle, der bare lægger det til side i store stakker.

Gletsjermel har gennem de seneste år fået mere og mere fokus, blandt andet på grund af Minik Rosings projekt, hvor gletsjermel skal bruges som råstofeksport til verdens landbrug. Men der foregår heldigvis også undersøgelser om, hvordan gletsjermel kan bruges til at forbedre de grønlandske landbrugsjorde. Her kan gletsjermel være en vigtig komponent, der tilføjer forskellige næringsstoffer til jorden, men især indholdet af kalk er interessant, da det kan

forbedre jordens pH-værdi, der generelt er alt for lav i de fleste grønlandske landbrugsjorde.

Der skal udarbejdes en vejledende gødningsstrategi for, hvordan de mest dyrkede afgrøder i Grønland skal gødskes, både hvad angår husdyrgødning og kunstgødning. Denne strategi skal udvikles af Konsulenttjenesten for Landbrug i samarbejde med Forsøgstjenesten i Upernaviarsuk. Det kan være, at der i det indledende arbejde er behov for at benytte sig af ekstern konsulentbistand i form af eksperter i jordforbedring.

En forbedret gødningsstrategi, specielt med fokus på forbedring af markernes pH-værdi vil medvirke til at der gødskes efter afgrødernes behov og anses derfor at reducere risikoen for udledning af næringsstoffer til omgivende natur.

Økonomi: Konsulenttjenesten for landbrug skal udarbejde strategien inden for deres drift, alternativt kan der afsættes 200.000 kr. til ekstern konsulent.

2.4. Styrke muligheden for vanding af marker

Der er allerede flere landbrugere, der har mulighed for vanding af deres marker eller dele af dem. Der er dog også landbrugere, der ikke har den mulighed, og derfor har udfordringer med at have en optimal dyrkning af deres afgrøder, især i tørre perioder.

Etablering af vandingsanlæg kan være dyrt, alt efter hvilken vandingsmetode der er mulighed for at anvende. Der er allerede nu mulighed for at få erhvervsstøtte til vandingsanlæg igennem rentebærende lån og 10 % egetindskud, en anden form for sammensætning af finansieringen kan dog motivere landbrugerne til at foretage investeringen.

Der er prøvet mange forskellige vandingsmetoder af i Grønland, og det er nødvendigt, at det klarlægges, hvilke metoder der er de mest fordelagtige at anvende. Det er ikke muligt at begrænse det til en metode, for forholdene hos landbrugerne er meget forskellige. Selvom der allerede er afholdt lidt kurser i vanding af marker, skal der stadig være fokus på uddannelse af landbrugerne i markvanding.

En udfordring, som nogle af de landbrugere, der har vandingsanlæg eller vandkraftværker har, er at vandressourcen har været knap i 2019, der var et tørt år. Der bør det undersøges, hvor de nødvendige vandressourcer til både markvanding og energiproduktion findes, således det kan tages med i planlægningen af etablering af vandingsanlæg hos landbrugerne.

Økonomi: En undersøgelse af de potentielle vandressourcer til markvanding, kan forventes at koste 500.000 kr. Midlertidig ophævelse af kravet om egetindskud, samt en evt. omfordeling af finansieringstyperne vil give en udgift på 300.000 kr. om året.

2.5. Flere landbrugere med kun planteavl

Der er områder, hvor der er gode muligheder for nye dyrkningsarealer, men hvor græsningssområderne ikke er så optimale, og der er derfor ikke etablerede landbrugere der. Men det ønskes, at disse dyrkningsarealer skal udnyttes ved, at der etableres landbrugere, der udelukkende har fokus på planteavl, primært græs, der kan sælges til fåreholderne. Der er behov for, at der bliver udarbejdet en forretningsmodel, så evt. interesserede kan hjælpes i gang på den bedst mulige måde.

Økonomi: Omlægning af en bedrift med dyrehold til en bedrift til ren planteavl, forventes ikke at medføre betydelige behov for investering. En nyetablering af en planteavler er ikke så investeringstung som en fåre- eller kvægavler og vurderes til at kunne være på 2 mio. kr.

2.6. Grønlandsk produceret tilskudsfoder

Der skal være fokus på at erstatte dele af det importerede tilskudsfoder med grønlandsk tilskudsfoder. Der er mange muligheder for at producere tilskudsfoder til får i Grønland, enten af naturlige råvarer eller af restprodukter fra andre processer.

Fiskemel skulle være en af de allermest ideelle fodertyper til får, det indeholder mange vigtige mineraler, som fårene har brug for. Fra fiskefabrikkerne er der masser af fiskeaffald, som allerede bliver lavet til fiskemel eller kunne

laves til fiskemel. Dette er fåreholderne meget interesseret i at kunne benytte som tilskudsfoder.

Der har tidligere været forsøg med at benytte rejemel som tilskudsfoder til fårene. Dengang var rejemelet dog i pulverform, og det var der for helt umuligt for fåreholderne at arbejde med. Men hvis rejemelet kunne presses i pilleform, vil det måske kunne anvendes som fårefoder.

Tang er gennem lang tid blevet anvendt som foder til fårene, primært ved at fårene selv går på stranden og spiser tang. Men landbrugerne henter også tang til at fodre fårene med. Det ønskes, at tang kan anvendes mere strategisk i fodringen, da tang indeholder mange gode næringsstoffer for fårene. Der er masser af tang i Grønland, og det skal undersøges, om der kan produceres foder til fårene ved at høste tang eller benytte restprodukter fra andre tangproduktioner.

Tran fra sæler og hvaler kan måske også bruges som tilskudsfoder til fårene, det skal derfor undersøges, om det er muligt at benytte, og om der er mulighed for at fremstille tranen fra sæl- og hvalindhandlingen.

Økonomi: Produktion af tilskudsfoder ses ikke som en direkte del af landbrugserhvervet og er meget vanskelig at prissætte, men der kan tilbydes støtte til igangsættelse af projekter med op til i alt 500.000 kr.

Bidrag til FN's Verdensmål

Øgningen af planteavl ved at øge dyrkningsarealet sammen med en optimeret dyrkning igennem jordforbedring og nye dyrkningsstrategier skal give et produktivitetsløft i planteavl (Verdensmål 2.3 og 2.4). Når der benyttes effektive dyrkningsstrategier, og jordbundens egenskaber i forhold til planteavl forbedres, sikres der også en bæredygtig og effektiv udnyttelse af ressourcerne (Verdensmål 6.4, 12.2 og 15.1).

Indikatorer

Opgørelse af produceret og importeret foder på grund af data fra Konsulenttjenesten for Landbrug. Tilskudsfoder, der er produceret i Grønland, fx fiskemel og foder af tang, skal medregnes i egenproduceret foder.

Indikatorer for delmål:

- > Data indsamlet af Konsulenttjenesten for Landbrug om markarealer, nyetablerede marker, genopdyrkede marker og udbytter
- > Resultater fra gletsjermelforsøget

MÅL 2 Stop sult	2.3: Inden 2030 skal landbrugsproduktiviteten og indkomsterne for små-skala fødevarerproducenter fordobles, særligt for kvinder, oprindelige folk, familielandbrug, husdyrbrug og fiskere, herunder sikret og lige adgang til jord, andre produktionsressourcer og tilførsler, viden, finansielle tjenester, markeder og muligheder for værditilvækst, samt beskæftigelse uden for landbruget.
	2.4: Inden 2030 skal der sikres bæredygtige fødevarerproduktionsystemer og implementeres modstandsdygtige landbrugspraksisser, som øger produktivitet og produktion, medvirker til at bevare økosystemer, styrker kapaciteten for tilpasning til klimaforandringer, ekstreme vejrforhold, tørke, oversvømmelser og andre katastrofer, og som fremskynder forbedring af land og jordkvalitet.
MÅL 6 Rent vand og sanitet	6.4: Inden 2030 skal effektiviteten af vandanvendelsen indenfor alle sektorer øges væsentligt, og der skal sikres bæredygtig indvinding af og forsyning med ferskvand for at imødegå vandknaphed, og væsentligt reducere antallet af mennesker, der lider af vandmangel, betydeligt.
MÅL 12 Ansvarligt forbrug og produktion	12.2: Inden 2030 skal der opnås en bæredygtig forvaltning og effektiv udnyttelse af naturressourcer.

Mål 3

Øget produktion af grøntsager

Delmål

Planperiode 2021-2024

- > Der skal indgås en dialog mellem grøntsagsproducenter, Neqi A/S, Royal Arctic Line og detailedet for at forbedre logistikken omkring opbevaring og transport af grøntsager.
- > Oprettelse af en Forsøgstjeneste under Konsulenttjenesten for Landbrug.
- > Afprøvningen af grøntsager i Upernaviarsuk skal intensiveres.
- > Projektoplæg omkring afprøvning af lokaldrevet drivhuse i bygder.

Perspektivperiode 2025-2030

- > Udbredelse af "Indoor farming" konceptet til hele Grønland

Baggrund for målsætning

Grøntsager bør udgøre en væsentlig del af fødevarerindtaget, desværre er grøntsager og frugter meget dyre i Grønland. Dette skyldes, at de ofte har en begrænset holdbarhed og skal transporteres og opbevares under særlige forhold, hvorfor transportomkostningerne bliver høje.

Hvis den andel af grøntsager, som produceres i Grønland, øges, kan det være medvirkende til, at prisen på grøntsager kan falde en smule, men målet er især, at grøntsagernes friskhed forbedres.

I Upernaviarsuk laves der allerede forsøg med forskellige grøntsager, og i Sydgrønland dyrkes der allerede forskellige slags grøntsager, fx kartofler, majsroer, rabarber med mere, der primært sælges lokalt i Sydgrønland, men også andre steder på kysten.

I Nuuk har der de senere år været flere virksomheder, der har opstartet produktion af grøntsager via "indoor farming" konceptet. De har formået at levere en del grønt til især restauranter og kantiner i Nuuk og også lidt til detailbutikkerne, primært i form af bladgrønt og krydderurter.

De grønlandske grøntsager, der sælges i Grønland, bliver primært produceret i Sydgrønland. At produktionen er begrænset til en bestemt region, betyder, at varerne skal transporteres til resten af Grønland, hvis de også skal have glæde af grønlandske produkter. Dette betyder en fordyrelse af produkterne, så de ikke nødvendigvis er konkurrencedygtige med importerede varer. Desuden forringer transporten kvaliteten og friskheden af grøntsagerne, specielt fordi der har været store problemer med at få logistikken fra producent til forbruger til at foregå optimalt.

Beskrivelse af aktiviteter

3.1. Forbedret indhandling

Der er udfordringer med, at de kartofler og grøntsager som landbrugerne i Grønland dyrker, ikke er friske når de når frem til forbrugeren. Årsagerne til problemet er sikkert mange, så i stedet for at skyde skylden på hinanden. Er det nødvendigt, at der indledes et tværgående samarbejde mellem de involverede parter. Der skal opstartes samarbejde mellem producenter, indhandling, detailed og myndigheder. Dette skal reducere spildet af grøntsager på grund af forkert opbevaring på lager og under transport.

I det samarbejde skal det klarlægges, hvorledes grøntsager bedst muligt opbevares og transporteres videre til forbrugerne. Det indebærer nødvendigt udstyr for producenterne, og leverandører identificeres. Producenterne har måske brug for at kunne opbevare deres grøntsager efter høst i temperaturregulerede haller, ind til indhandling eller videre transport til detailedet.

Økonomi: Der skal opstartes en dialog mellem interessenterne, dette medfører ikke øgede omkostninger.

3.2. Målrettet dyrkningsforsøg med grøntsager i Upernaviarsuk

Der skal være forsøgssetup i Upernaviarsuk, der undersøger, hvilke arter og sorter af grøntsager der kan dyrkes i Grønland. Ligeledes bør der være dyrkningsforsøg, der undersøger, hvordan de forskellige afprøvede grøntsager bedst dyrkes, fx i forhold til vanding, gødning, overdækning, såtider m.m. Det er vigtigt, at disse forsøg sættes op på en kontrolleret måde, således at det er muligt at opnå pålidelige resultater.

Økonomi: Dyrkningsforsøgene ligger hos Konsulenttjenesten og omkostninger skal afholdes inden for deres budget.

3.3. Formidling af forsøgsresultater fra Upernaviarsuk

Offentliggørelse af alle de forsøg, der har været gennemført i regi af forsøgsstationen i Upernaviarsuk. Offentliggørelse kan ske gennem udgivelse af hæfte eller database, med resultater og anbefalinger. Det vil være godt at se på, hvordan formidlingen af landsforsøgene fra Danmark foregår.

Se nærmere i aktivitet 5.2 under Målsætning 5.

3.4. Udbredelse af "indoor farming" konceptet

Såfremt de private initiativer om dyrkning af grøntsager ved hjælp af indoor farming metoden viser sig at være succesfulde, skal Naalakkersuisut være en aktiv part i at udbrede produktionsmetoden til hele Grønland. Det skal ske gennem både relevant lovgivning, der kan gøre det nemmere at opstarte produktioner og evt. gennem finansiel støtte i de områder, hvor produktionen kan være svær at få rentabel.

Økonomi: Departementet kan gå med i opstarten af et indoor farming projekt i Østgrønland, som en del af arbejdet med erhvervsindsatser i Østgrønland. Der kan i den forbindelse ydes støtte på op til 500.000 kr.

3.5. Forsøg med lokaldrevet drivhuse i bygder

Det skal undersøges, om der kan være potentiale i at drive lokale drivhuse i små bygder, hvor adgangen til friske grøntsager er begrænset. Det skal være billige drivhuse, der skal drives af de lokale selv. I disse drivhuse kan de lokale dyrke forskellige grøntsager, som de har behov for. Der skal dog gives vejledning i, hvilke grøntsager det er muligt at dyrke, samt hvordan de dyrkes. Denne vejledning kan ske centralt fra f.eks. Upernaviarsuk eller decentralt fra hver kommune.

Som inspiration kan der kigges nærmere på de "Community gardens", der er en stor succes mange steder i Canada og Alaska. Der har de både bygget drivhuse og omdannet gamle haller til væksthuse, hvor man enten dyrker sit eget plot eller har en fælles produktion.

Der skal ansættes en administrator på deltid, der har det overordnede koordineringsansvar på driften af drivhuse. Arbejdskraften skal derudover baseres på frivilligt arbejde, for at gøre grøntsagerne så billige som muligt og måske endda gratis.

Økonomi: 250.000 kr. til opstart af projekt om lokaldrevet drivhuse i bygder.

3.6. Oprettelse af ny Forsøgstjeneste

Hvis der kan etableres en Forsøgstjeneste i Upernaviarsuk som beskrevet under Målsætning 5, kan dyrknings- og sorts-forsøg med grøntsager styrkes, og derved kan dyrkningen af grøntsager også forbedres. Forsøgstjenesten kan udarbejde dyrkningsvejledninger tilpassede grønlandske forhold, til de bedst egnede afgrøder.

Se nærmere i aktivitet 5.1 under Målsætning 5.

Bidrag til FN's Verdensmål

Ved oprettelse af en Forsøgstjeneste og forbedrede dyrkningsforsøg bliver der investeret i udviklingen af grøntsagsavl, hvilket skal forbedre produktiviteten på sigt (Verdensmål 2.3, 2.4, 2.a og 8.2). En udvikling af erhvervet igennem lokale drivhuse og indoor farming, bringer mulighed for nye aktiviteter og kan reducere behovet for importerede fødevarer til gavn for miljøet (Verdensmål 6.4, 8.3 og 12.2).

Indikatorer

Det kan være svært at monitere den præcise produktion af grøntsager, da der vil være mange producenter og mange afsætningsveje. Dog kan det der afsættes gennem indhandlingssteder, gøres op over tid. Derudover kan data over importerede grøntsager evt. give et billede af, om der bliver produceret flere grønlandske grøntsager, dette er dog ikke sikkert, da nemmere adgang til grøntsager nok også vil øge efterspørgslen af grøntsager i befolkningen.

Indikatorer for delmål:

- > Forsøgsresultater fra Upernaviarsuk om afprøvning af grøntsager

Mål 2 Stop sult	2.3: Inden 2030 skal landbrugsproduktiviteten og indkomsterne for små-skala fødevarerproducenter fordobles, særligt for kvinder, oprindelige folk, familielandbrug, husdyrbrug og fiskere, herunder sikret og lige adgang til jord, andre produktionsressourcer og tilførsler, viden, finansielle tjenester, markeder og muligheder for værditilvækst, samt beskæftigelse uden for landbruget.
	2.4: Inden 2030 skal der sikres bæredygtige fødevarerproduktionssystemer og implementeres modstandsdygtige landbrugspraksisser, som øger produktivitet og produktion, medvirker til at bevare økosystemer, styrker kapaciteten for tilpasning til klimaforandringer, ekstreme vejrforhold, tørke, oversvømmelser og andre katastrofer, og som fremskynder forbedring af land og jordkvalitet.
	2.a: Investeringer skal øges, bl.a. gennem forbedret internationalt samarbejde, i landdistrikternes infrastruktur, i landbrugsforskning og konsulenttjenester, i teknologiudvikling samt i genbanker for planter og husdyr, for at forbedre landbrugets produktivitet i udviklingslande, især i de mindst udviklede lande.
Mål 6 Rent vand og sanitet	6.4: Inden 2030 skal effektiviteten af vandanvendelsen indenfor alle sektorer øges væsentligt, og der skal sikres bæredygtig indvinding af og forsyning med ferskvand for at imødegå vandknaphed, og væsentligt reducere antallet af mennesker der lider af vandmangel, betydeligt.
Mål 8 Anstændige job og økonomisk vækst	8.2: Der skal opnås højere økonomisk produktivitet gennem diversificering, teknologisk opgradering og innovation, blandt anden gennem fokus på høj værditilførelse og arbejdskraftintensive sektorer.
	8.3: Der skal fremmes udviklingsorienterede politikker, der støtter produktive aktiviteter, skaber anstændige jobs, iværksætter, kreativitet og innovation, og som fremmer en formalisering og udvikling af mikro-, små- og mellemstore virksomheder, gennem bl.a. adgang til finansielle tjenesteydelser.
Mål 12 Ansvarligt forbrug og produktion	12.2: Inden 2030 skal der opnås en bæredygtig forvaltning og effektiv udnyttelse af naturressourcer.
Mål 16 Fred, retfærdighed og stærke institutioner	16.6: Der skal udvikles effektive, ansvarlige og gennemsigtige institutioner på alle niveauer.

Mål 4 Øget rentabilitet i landbrugserhvervet

Delmål

Planperiode 2021-2024

- > Antallet af små bedrifter skal reduceres, således at max 35 % af bedrifterne har under 400 moderfår/gimmerlam.
- > Der skal ske en øgning i anvendelsen af brugen af vedvarende energi blandt landbrugerne.
- > Lovgivningen skal ændres, således ejerskab af og støtte til flere landbrug bliver muliggjort.
- > Erhvervsfremmelovgivningen skal revideres.

Perspektivperiode 2025-2030

- > Fåreholderne opnår i gennemsnit et lammeudbytte på 1,4 lam pr. moderfår.
- > Antallet af besætninger med under 400 moderdyr/gimmerlam skal reduceres til at udgøre max 20 % af det samlede antal besætninger.

Baggrund for målsætning

Landbruget i Grønland er meget afhængigt af tilskud og støtteordninger fra Selvstyret. Det er kun ganske få landbrugere, der har en økonomi, som måske vil kunne klare sig på markedsvilkår. Derfor er det en meget vigtig målsætning at arbejde med at øge rentabiliteten hos landbrugerne.

På nuværende tidspunkt har landbrugerne ikke mulighed for at finansiere deres landbrug gennem bankerne i Grønland. En forbedring af landbrugernes økonomi og et mere gennemskueligt offentligt tilskudssystem kan øge den private finansielle verdens interesse i at finansiere grønlandsk landbrug.

En faktor, der har stor betydning for økonomien i grønlandsk landbrug er, at produktiviteten er relativt lav sammenlignet med andre fåreavlsnationer, som Island, Norge og Gotland. Det angår produktiviteten af fx lam pr. moderfår, størrelsen af lammene, produktionen af græs pr. ha. En øgning af produktiviteten vil have stor indflydelse på økonomien hos landbrugerne.

Det langsigtede mål er at landbrugerne i fremtiden, skal være stort set uafhængige af offentlig finansiering. Det mål er dog meget langsigtet og ikke muligt at realisere inden for strategiperioden. Men et skridt på vejen mod økonomisk bæredygtighed i landbrugserhvervet, er at styrke produktionen og reducere de risikofaktorer der er en del af forhindringen for privat finansiering.

Beskrivelse af aktiviteter

4.1. Øge lammeudbyttet

Ved at øge produktiviteten pr. moderfår bliver afkastet pr. moderfår også bedre. Som det er nu, får de fleste moderfår 2 lam, men der er stadig et højt tab af lam. Der er tab både i forbindelse med læmning, til sygdomme og tab i græsningsperioden til rovdyr og krybskytteri.

Der skal fortsat arbejdes på, at alle moderdyr får to levedygtige lam, det skal ske gennem både forberedt avl og gennem forbedrede forhold i stalden. Dernæst skal der udarbejdes et forslag, der sikrer lammene de bedst mulige chancer for at overleve, når de sættes på græs. Jo større lammene er blevet, før de sættes ud, jo mere modstandsdygtige er de over for sygdomme, rovdyr og vejr, der for skal det undersøges, om der skal fastsættes en mindstealder for udsætning af lam på græs.

4.2. Øge besætningsstørrelsen

Det generelle billede viser, at besætninger med mange dyr har en bedre økonomi end besætninger med få dyr. Det hænger sammen med, at der er fordele at hente ved stor-drift, det er nemmere at forrente investeringer i maskiner m.m., når der er flere produktionsdyr at fordele omkostningerne på. Der skal derfor arbejdes på at øge den gennemsnitlige besætningsstørrelsen, og der skal være særlig fokus på at få nedbragt antallet af besætninger med under 400 moderdyr.

Det skal ske gennem:

- > at udnytte den ledige staldkapacitet, der er hos nogle landbrugere
- > byggeri af nye større stalde hos de landbrugere, der har græsningsarealer og dyrkningsarealer til at kunne understøtte besætningen
- > gøre ejerskab og støtte til flere landbrug muligt for samme landbruger
- > Opfordre landbrugere, der har gode muligheder for dyrkning af græs, men ikke optimale betingelser for fårehold, til at blive græspanducenter

4.3. Øge den egenproducerede andel af vinterfoder

De store omkostninger til importeret foder skal reduceres gennem en øgning af andelen af egenproduceret foder.

Indsatser til at øge produktionen af vinterfoder er beskrevet i Målsætning 2.

4.4. Øge andelen af vedvarende energi

De landbrugere, der allerede har etablerede anlæg til produktion af vedvarende energi (enten vandkraft eller solenergi), har fået reduceret udgifterne til brændstof væsentligt. Derfor skal der redegøres for, hvordan de resterende landbrugere også får mulighed for at anvende vedvarende energiformer. Redegørelsen skal indeholde en kortlægning af potentialerne for minivandkraftværker, samt hvilke tekniske løsninger der anbefales at anvende i Grøn-

land. På nuværende tidspunkt anses vindenergi ikke som en realistisk mulighed som et alternativ til dieselgeneratorer.

For at få flere landbrugere til at anvende vedvarende energi skal der arbejdes på at gøre det mere attraktivt at investere i enten vandkraft eller solenergi. Dette kan gøres ved at øge længden af afdragsperioden til 10 år, gøre en andel af lånet rente- og afdragsfri eller ved at reducere størrelsen på eget indskuddet.

Nogle landbrugssteder ligger i nærheden af Nukissiorfiits forsyningsledning fra vandkraftværket i Qorlortorsuaq, og der bør igen indgås en dialog om muligheden for at koble disse landbrug til Nukissiorfiits forsyning.

Økonomi: En forlængelse af løbetiden på lånene giver ikke ekstraomkostninger. Omlægning af finansieringsformen, fra rent rentebærende lån til et lån med tilskud i form af rente- og afdragsfri andel, udgør 400.000 kr. pr. år.

4.5. Opbevaringshaller / Fleksible haller

Investering i opbevaringshaller eller ombygning af gamle stalde, der skal fungere til opbevaring af maskiner, foder, m.m. Ved at sørge for at landbrugernes udstyr er opbevaret i læ for regn og vind, kan levetiden af udstyret forlænges, og reparationsomkostningerne mindskes. Dette vil bidrage positivt til landbrugernes økonomi over tid.

Økonomi: At indarbejde fleksible løsninger i staldbyggerier eller ombygge gamle stalde til nye formål, vil medføre ekstraomkostninger på 300.000 kr. pr. år.

4.6. Ejerskab af flere landbrug

Der kan være fordele i, at en landbruger har mulighed for at eje og få erhvervsstøtte til flere landbrug på samme tid. Fordelene er, at en dygtig landbruger, der kan øge produktiviteten på stedet, kan få gavn af stordriftsfordele, en udfordret landbruger kan ansættes til fast løn og dermed være sikret indkomst, og der kan komme liv i nedlagte landbrugssteder. Ulemperne er, at der skal findes dygtige og troværdige driftsfolk, og at der kan være en økonomisk risiko, fordi der skal være overskud til at aflønne ansatte.

For at det er muligt for en landbruger at eje og få støtte til flere landbrug, kræver det ændringer i erhvervsfremmeloven, hvor det på nuværende tidspunkt kun er muligt at få støtte til ét landbrug.

Landbrugere, der ejer flere steder og har ansatte i produktionen eller gerne vil eje flere steder, skal tilbydes efteruddannelse for at styrke de ledelseskompetencer, der er behov for.

Økonomi: Omkostninger til lovændringer fremgår af aktivitet 8.1.

4.7. Sameje af maskiner og vandkraft – maskinstation

Der kan være økonomiske gevinster ved, at landbrugerne går sammen om investering i fx maskiner og infrastruktur. Mange maskiner er store investeringer for landbrugerne, og hvis de kun bruges i begrænset omfang, kan det økonomisk bedre betale sig at lave investeringerne i fællesskab. Det har tidligere været forsøgt, dog uden den helt store gevinst på grund af dårligt samarbejde.

Men hvis de økonomiske midler skal udnyttes bedre, er det et nødvendigt skridt at tage. Der skal dog udarbejdes ordentlige aftaler omkring brug, økonomi og ansvar.

Alternativt skal det kunne være muligt for en landbruger med erhvervsstøtte at etablere en maskinstation, der tilbyder maskinservice til landbrugerne, fx såning, marketablering, grøftegravning, etablering af hegn m.m.

Økonomi: rådgivning til udarbejdelse af standardkontrakter udgør en omkostning på 100.000 kr.

Bidrag til FN's Verdensmål

Forbedringen af produktiviteten her kommer primært fra aktiviteter i andre målsætninger, men produktivetsforbedringer medfører en forbedret økonomi, og det støtter op omkring verdensmålene 8.2 og 8.3. Ligeledes vil muligheden for ejerskab af flere gårde, samt sameje af maskiner, give en positiv effekt på økonomien. Støttemidler ønskes fremover at fremskynde anvendelse af bæredygtig energi, især vandkraft, men også solenergi (Verdensmål 7.1, 7.2 og 7.b). Hvis der bliver mulighed for at drive landbrug på andre måder end nu, fx selskabseje, ren planteavl eller maskinstationer, kræver det nytænkning og innovation, som kan gavne hele erhvervet (Verdensmål 8.3 og 9.4).

Indikatorer

Der skal indsamles statistikker på relevante nøgletal fra landbrugerne. Disse nøgletal kan så sammenlignes år til år både som gennemsnit af antal landbrugere og som samlede tal for landbrugserhvervet. Relevante nøgletal kan være:

- > Fremstillingspris pr. lam
- > Dækningsbidrag pr. lam og/eller moderfår
- > Foderomkostninger pr. moderfår
- > Dækningsbidrag pr. kg slagtet lam
- > Resultater pr. produceret lam

Indikatorer for delmål:

- > Årlige husdyrtællinger
- > Opgørelse af landbrugsstedernes anvendelse af energiformer

MÅL 7 Bæredygtig energi	7.1: Inden 2030 skal der sikres universel adgang til pålidelig og moderne energiforsyning til en overkommelig pris.
	7.2: Inden 2030 skal andelen af vedvarende energi i det globale energimix øges væsentligt.
	7.b: Inden 2030 skal infrastrukturen udvides og teknologien opgraderes til at kunne levere moderne og bæredygtige energiforsyning til alle i udviklingslandene, især de mindst udviklede lande, små udviklingsøstater og udviklingslande uden adgang til havet, i overensstemmelse med deres respektive støtteprogrammer.
MÅL 8 Anstændige job og økonomisk vækst	8.2: Der skal opnås højere økonomisk produktivitet gennem diversificering, teknologisk opgradering og innovation, blandt andet gennem fokus på høj værditilførelse og arbejdskraftintensive sektorer.
	8.3: Der skal fremmes udviklingsorienterede politikker, der støtter produktive aktiviteter, skaber anstændige jobs, iværksætteri, kreativitet og innovation, og som fremmer en formalisering og udvikling af mikro-, små- og mellemstore virksomheder, gennem bl.a. adgang til finansielle tjenesteydelser.
MÅL 9 Industri, innovation og infrastruktur	9.4: Inden 2030 skal infrastrukturen opgraderes og industrier retrofittes for at gøre dem bæredygtige, med mere effektiv udnyttelse af ressourcer og øget brug af rene og miljøvenlige teknologier og industrielle processer. Alle lande skal handle ud fra deres respektive kapacitet.

Mål 5**Øget formidling af relevant viden til landbrugerne****Delmål****Planperiode 2021-2024**

- > Sikre årlig udgivelse af publikation med forsøgsresultater 2021.
- > Oprettelse af en Forsøgstjeneste under Konsulenttjenesten for Landbrug.
- > Afholdelsen af faglige kurser, for landbrugerne skal styrkes.
- > Etablering af netværksgrupper blandt landbrugerne.
- > Indsamling og digitalisering af landbrugsdata.

Perspektivperiode 2025-2030

- > Efteruddannelsesforløb for landbrugerne.

Baggrund for målsætning

Landbrugets aktive erhverver skal oplyses bedre om den udvikling, der sker inden for deres erhverv, det kan være udvikling indenfor nye sorter, nye dyrkningsmetoder, nye fodringstrategier m.m. Der skal især ske formidling af ny viden, som er tilpasset Grønland og de arktiske egne generelt.

I Upernaviarsuk laves der forskellige forsøg inden for fåreholdererhvervet, forsøg med græssorter, grøntsagsforsøg m.m., og en del af disse resultater fremlægges under Konsulenttjenestens fagdag hver sommer, ligesom Konsulenttjenesten rådgiver landbrugere med relevant viden. Denne formidling til landbrugerne kan dog gøres mere tilgængelig for landbrugerne, og de skal have mulighed for selv at kunne sætte sig ind i ny viden, når det passer dem.

Der afholdes også forskellige kurser i løbet af året, arrangeret af blandt andet Konsulenttjenesten og Embedsdyrelægen, som landbrugerne kan deltage i.

Beskrivelse af aktiviteter

5.1. Oprettelse af en Forsøgstjeneste

Der er behov for at intensivere arbejdet med forsøg/forskning, der kan gavne landbruget. Med et forbedret forsøgsarbejde kan produktivitet i landbruget øges, og nogle omkostninger kan evt. reduceres. Men der er behov for et langsigtet fokus på at lave gode forsøg, der giver valide resultater, ellers er de ikke brugbare i landbruget. Situationen nu er, at der ikke er særlig meget fokus på udviklingsforsøg i Upernaviarsuk og Konsulenttjeneste for Landbrug.

Derfor foreslås det, at der oprettes en Forsøgstjeneste, der skal have til formål at planlægge, udføre forsøg i Upernaviarsuk og publicere resultaterne på en anvendelig måde til landbrugerne. Forsøgstjenesten kan administrativt høre under Konsulenttjenesten, men bør have eget budget.

Ved at have en forsøgstjeneste kan der opnås en række fordele:

- > Alle forsøgsaktiviteter samles under samme organisation.
- > Bedre planlægning af forsøgene vil medføre bedre udførte forsøg.
- > Støtte op om den investering i forskningsinfrastruktur i Upernaviarsuk, som danske forskningsinstitutioner ønsker at etablere.
- > Fungere som laboratorie til prøver af jord, græs, foder m.m. fra landbrugerne.

For at Forsøgstjenesten skal blive en succes, er der nogle krav, der skal imødekommes.

- > Ansættelse af en forsøgsleder med relevant uddannelse
- > Tilførsel af ekstra midler til at drifte forsøgsarbejdet.
- > Investering i den nødvendige infrastruktur.

Økonomi: For at dække lønomkostninger til en forsøgspersonale og udførsel af bedre forsøg, skal der tilføres 1 mio. kr. pr. år til formålet.

5.2. Årlig udgivelse af forsøgsresultater

Hvert år skal der udgives en publikation over de forsøg, der er udført, og de resultater, der er nået frem til indtil videre. Denne publikation kan udgives enten i bogform, elektronisk eller begge dele. Fordelen ved at samle resultaterne i en publikation er, at alle til enhver tid selv kan læse om forsøgene og resultaterne, samt sammenligne resultater fra de forskellige år.

Da landbrugerne måske ikke har den nødvendige viden til at kunne analysere resultaterne og deres betydning, er det også vigtigt, at der til hvert udført forsøg listes en række anbefalinger, som landbrugerne kan forholde sig til.

I publikationen skal også medtages forsøg og udvikling fra udlandet, der vurderes at kunne være relevant for det grønlandske landbrug.

Økonomi: Udarbejdelse og publikation ligger hos Konsulenttjenesten, men Departementet kan give støtte til tekniske løsninger på op til 50.000 kr. pr. år.

5.3. Oprettelse af en landbrugsdatabase

Der skal startes et projekt op, hvor data fra landbruget skal samles og gøres tilgængeligt for relevante interessenter: landbrugerne, konsulenter, administrationen og forskere. Formålet er at samle alt data, således det er nemt tilgængeligt, dermed kan fx konsulenter eller administrationen tilgå den nødvendige data, når der behov, uden at skulle bruge tid på at fremskaffe det.

Ved hjælp af dataene kan der med tid laves opgørelser over landbrugernes nøgletal, således at de har mulighed for at benchmarke sig mod de gennemsnitlige tal og finde ud af, på hvilke områder der er mulighed for forbedringer.

Databasen er også oplagt at anvende til at monitorere på de indikatorer, som landbrugsstrategiens fremdrift skal måles på. Enkelte indikatorer kan allerede findes hos Grønlands Statistik, men langt de fleste er ikke nemt tilgængelige for dem, der skal bruge dem.

Økonomi: Der skal udvikles en teknisk løsning til databasen, det forventes at udgøre 100.000 kr., driften af databasen bør ikke give ekstraudgifter.

5.4. ERFA-grupper

Erfaringsudveksling er et rigtig godt redskab til at udvikle og dele viden indenfor fagområder. ERFA-grupper (erfaringsgrupper) er netværksgrupper oprettet med et særligt fagligt område som grundlag. Det kan fx være planteavl, kvægavl, kartofler eller vanding. Formålet er, at man mødes i disse ERFA-grupper og diskuterer og udveksler viden og erfaringer med mere, til de enkelte møder kan der fastsættes et specifikt fokus. Deltagere i grupperne vil typisk være de landbrugere, der beskæftiger sig med fagområdet samt de konsulenter, der også arbejder med området. Der til kan inviteres eksterne oplægsholdere, der giver et indlæg med relation til det faglige område.

Økonomi: Afholdelse af ERFA-grupper dækkes af landbrugerne og deres forening selv, der kan i etableringsfasen gives økonomisk støtte til rådgivning omkring brugen af ERFA-grupper på 50.000 kr.

5.5. Efteruddannelse af landbrugerne

Det er vigtigt, at man som landbruger hele tiden får opdateret sin viden, det kan blandt andet være, når der kommer nye regler, nye arter der kan dyrkes, eller at det er mange år siden, man er blevet uddannet, og der derfor er kommet nye fagområder til.

Nogle af disse behov kan dækkes igennem de kurser, som Konsulenttjenesten afholder. Men andre emner kan være af mere kompliceret grad, således at der er behov for, at læringsforløbet strækker sig over en længere periode. Her vil det være oplagt, at Landbrugsskolen eller Forsøgstjenesten i Upernaviarsuk afholder nogle forløb, når der er behov for det. Det kunne f.eks. være efteruddannelse i produktionsstyring, jordbundslære eller dyrkningsstrategi.

Innovation South Greenland arbejder netop med at få samarbejde med kommune, erhverv og uddannelsesinstitutioner op at stå, og de kan måske bidrage til at få etableret efteruddannelsesforløb for landbrugerne.

Økonomi: 150.000 kr. til efteruddannelseskurser til landbrugerne.

Bidrag til FN's Verdensmål

Det essentielle i denne målsætning er at få øget vidensdelingen til landbrugerne og landbrugerne imellem, samt at det vidensflow, der kommer fra rådgivningen, bliver af en højere kvalitet. Dette skal forhåbentlig ske gennem oprettelse af en Forsøgstjeneste, der skal udarbejde relevante forsøg af høj kvalitet og formidle dem til landbrugerne (Verdensmål 2.3, 2.4, 6.4, 8.2 og 16.6). Igennem vidensdeling i ERFA-grupper og efteruddannelse skal landbrugerne hele tiden blive dygtigere og optimere deres erhverv (Verdensmål 4.7 og 8.2).

Indikatorer

At der kommer en årlig udgivelse af forsøgsresultater fra Upernaviarsuk, via enten Konsulenttjenesten for Landbrug eller Forsøgstjenesten, hvis den oprettes.

Indikatorer for delmål:

- > Opgørelse over afholdelse af kurser og efteruddannelse for landbrugerne
- > Status på afholdelse af netværksmøder mellem landbrugerne (ERFA-grupper)

<p>MÅL 2 Stop sult</p>	<p>2.3: Inden 2030 skal landbrugsproduktiviteten og indkomsterne for små-skala fødevarerproducenter fordobles, særligt for kvinder, oprindelige folk, familielandbrug, husdyrbrug og fiskere, herunder sikret og lige adgang til jord, andre produktionsressourcer og tilførsler, viden, finansielle tjenester, markeder og muligheder for værditilvækst, samt beskæftigelse uden for landbruget.</p> <p>2.a: Investeringer skal øges, bl.a. gennem forbedret internationalt samarbejde, i landdistrikternes infrastruktur, i landbrugsforskning og konsulenttjenester, i teknologiudvikling samt i genbanker for planter og husdyr, for at forbedre landbrugets produktivitetsskapacitet i udviklingslande, især i de mindst udviklede lande.</p>
<p>MÅL 4 Kvalitetsuddannelse</p>	<p>4.7: Inden 2030 skal alle elever have tilegnet sig den viden og de færdigheder, som er nødvendig for at fremme bæredygtig udvikling, herunder bl.a. gennem undervisning i bæredygtig udvikling og bæredygtig livsstil, menneskerettigheder, ligestilling mellem kønnene, fremme af en fredelig og ikkevoldelig kultur, globalt medborgerskab samt anerkendelse af kulturel mangfoldighed og af kulturens bidrag til bæredygtig udvikling.</p>
<p>MÅL 6 Rent vand og sanitet</p>	<p>6.4: Inden 2030 skal effektiviteten af vandanvendelsen indenfor alle sektorer øges væsentligt, og der skal sikres bæredygtig indvinding af og forsyning med ferskvand for at imødegå vandknaphed, og væsentligt reducere antallet af mennesker der lider af vandmangel, betydeligt.</p>
<p>MÅL 8 Anstændige job og økonomisk vækst</p>	<p>8.2: Der skal opnås højere økonomisk produktivitet gennem diversificering, teknologisk opgradering og innovation, blandt anden gennem fokus på høj værditilførelse og arbejdskraftintensive sektorer.</p>
<p>MÅL 16 Fred, retfærdighed og stærke institutioner</p>	<p>16.6: Der skal udvikles effektive, ansvarlige og gennemsigtige institutioner på alle niveauer.</p>

Mål 6 Forbedret infrastruktur i landbrugsområdet

Delmål

Planperiode 2021-2024

- > Sikre at behovet for infrastruktur bliver kortlagt.
- > Der skal udarbejdes en handlingsplan for etableringen af markveje m.m.
- > Der skal indgås en dialog om nedsættelse af fragt for landbrugere og laves en redegørelse for denne problematik.

Perspektivperiode 2025-2030

- > At handlingsplanen for udbygning og forbedring af infrastrukturen bliver fulgt.

Baggrund for målsætning

Landbrugerne er udfordret på, at de er afsidesliggende fra den normale infrastruktur i Grønland. Infrastruktur omfatter mange forskellige strukturer, som teleforbindelse, vejforbindelser, kajanlæg og søtransport (m.m.).

Landbrugerne har brug for veje mellem deres gård og marker, der ofte ligger spredt ud i landskabet. I forbindelse med anlæggelse af nye markarealer, som er essentielt for udviklingen af landbruget, er det afgørende, at der også bliver anlagt nye vejforbindelser, da nye markområder skal etableres længere og længere væk fra gården.

Når landbrugerne skal modtage varer eller afsætte deres produkter, er de også afhængige af god infrastruktur mellem landbrugsstederne og byerne/bygderne. Her kan behovet være veje eller gode landgangssteder, hvor varer sikkert kan transporteres mellem land og skib.

Beskrivelse af aktiviteter

6.1. Kortlægning af behovet for infrastruktur

Der er behov for at få kortlagt det samlede behov for ny og forbedret infrastruktur. Her er kortlægningen af nye vejforbindelser og nødvendige landgangs anlæg det mest væsentlige at få undersøgt. Når behovet er kortlagt, kan en handlingsplan for forbedring og nyetablering af nødvendig infrastruktur udarbejdes og iværksættes.

Når behovet for ny infrastruktur er klarlagt, skal der sammen med de relevante kommuner, der har ansvaret for etableringen af noget af infrastrukturen, udarbejdes en selvstændig handleplan for udførelsen af anlægsinvesteringen. Således at når strategiperioden er ovre, har alle landbrugere den nødvendige infrastruktur.

Økonomi: 200.000 kr. til en kortlægning af behovet for infrastruktur.

6.2. Redegøres for mulighed for reducere af fragt tariffer

De store udgifter, landbrugerne har til fragt til og fra landbrugsstederne, kan måske reduceres, hvis der ændres i de prissætninger, som de Selvstyrejede selskaber arbejder ud fra. Derfor skal det undersøges i samarbejde med de relevante ressortmyndigheder, om der er muligheder for, at landbrugerne kan få fastsat særlig tariffer for landbrugsrelateret fragt.

Økonomi: Dialog med ressortmyndigheder giver ikke ekstraudgifter, 200.000 kr. til en eventuel redegørelse af økonomiske konsekvenser.

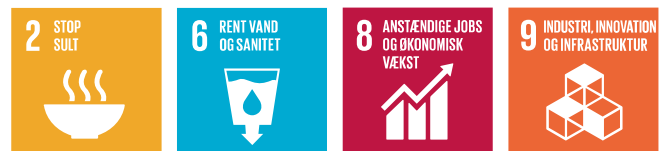
Bidrag til FN's Verdensmål

Hvis landbrugere har mulighed for at blive koblet på Nukis-siorfiits netværk, kan energiforbruget ændres fra diesel-generator til bæredygtig vandkraft (Verdensmål 6.4). I det hele taget er forbedring af infrastrukturen en vigtig del, der skal arbejdes med, for at få en udvikling til at ske (Verdensmål 8.3, 9.1 og 9.4).

Indikatorer

Målet er lidt ukonkret og derfor svært at måle. Det kunne dog lade sig gøre ved årligt at følge op på kortlægningen af den nødvendige infrastruktur eller via en tilfredshedsundersøgelse blandt landbrugerne.

MÅL 2 Stop sult	2.a: Investeringer skal øges, bl.a. gennem forbedret internationalt samarbejde, i landdistrikternes infrastruktur, i landbrugsforskning og konsulenttjenester, i teknologiudvikling samt i genbanker for planter og husdyr, for at forbedre landbrugets produktivitet og kapacitet i udviklingslande, især i de mindst udviklede lande.
MÅL 6 Rent vand og sanitet	6.4: Inden 2030 skal effektiviteten af vandanvendelsen indenfor alle sektorer øges væsentligt, og der skal sikres bæredygtig indvinding af og forsyning med ferskvand for at imødegå vandknaphed, og væsentligt reducere antallet af mennesker der lider af vandmangel, betydeligt.
MÅL 8 Anstændige job og økonomisk vækst	8.3: Der skal fremmes udviklingsorienterede politikker, der støtter produktive aktiviteter, skaber anstændige jobs, iværksætter, kreativitet og innovation, og som fremmer en formalisering og udvikling af mikro-, små- og mellemstore virksomheder, gennem bl.a. adgang til finansielle tjenesteydelser.
MÅL 9 Industri, innovation og infrastruktur	9.1: Der skal udvikles pålidelig, bæredygtig og robust infrastruktur af høj kvalitet, herunder regionale og grænseoverskridende infrastruktur, for at støtte den økonomiske udvikling og trivsel, med fokus på lige adgang for alle til en overkommelig pris.
	9.4: Inden 2030 skal infrastrukturen opgraderes og industrier retrofittes for at gøre dem bæredygtige, med mere effektiv udnyttelse af ressourcer og øget brug af rene og miljøvenlige teknologier og industrielle processer. Alle lande skal handle ud fra deres respektive kapacitet.

Transport af får

Mål 7 Forbedring af landbrugsuddannelsen

Delmål

Planperiode 2021-2024

- > Samarbejde med Departementet for Uddannelse om landbrugsuddannelsens fremtid
- > De drifts- og økonomiske kompetencer hos landbrugere og studerende skal styrkes igennem uddannelsen og efteruddannelse.

Perspektivperiode 2025-2030

- > Der er sket et kvalitetsløft af landbrugsuddannelsen for landbrugere i Grønland
- > Der skal inden 2030, gerne uddannes grønlændere indenfor videregående landbrugsuddannelser.

Baggrund for målsætning

At have en uddannelse indenfor landbrugserhvervet er en forudsætning for at kunne få lov til at drive landbrug i Grønland, derfor er der behov for, at der findes et uddannelses tilbud til dem, der gerne vil være landbrugere. På nuværende tidspunkt kan landbrugere blive uddannet i Upernaviarsuk i Sydgrønland, hvor fokuset er at blive uddannet som fåreavler og i de særlige forhold, som gør sig gældende for Grønland.

Men uddannelsen er ikke længere særlig god, der er stort set mangel på alt, hvad der er brug for, for at kunne give eleverne en ordentlig uddannelse. Der mangler blandt andet: nyt undervisningsmateriel, en ordentlig skolebygning, ordentlige skolehjem, fungerende maskiner og ikke mindst lærere. Dette giver udslag i, at der ikke er ret mange elever, de seneste år har der blot været mellem 2 og 4 optagne.

Dette skyldes især, at uddannelsen slet ikke er prioriteret fra Departementet for Uddannelses' side og heller ikke fra Inuilis side, som landbrugsskolen hører under. Der mangler desuden lovgrundlag for uddannelsen, og der forefindes heller ikke opdaterede uddannelsesplaner.

Derfor skal der tages stilling til, hvordan fremtidens landbrugere i Grønland skal uddannes.

Beskrivelse af aktiviteter

7.1. Departementet for Uddannelse skal tage stilling til landbrugsuddannelsen

Der skal indledes et samarbejde med Departementet for Uddannelse, hvor der skal gøres opmærksomme på situationen i Upernaviarsuk. Der skal derefter i samarbejde med Departementet for Uddannelse startes en dialog med landbrugsinteressens organisationer om, hvilke behov for færdigheder og kompetencer, der er behov for, at fremtidens landbrugere besidder.

I forlængelse heraf skal der tages stilling til, om landbrugsskolen i Upernaviarsuk skal bevares, eller om uddannelse i fremtiden skal foregå i udlandet, fx Danmark eller Island.

7.2. Fokus på fagområderne drifts- og økonomistyring

Driftsstyring og økonomistyring er et fagområde i landbrugsuddannelsen, der er behov for, bliver væsentligt styrket. I takt med at bedrifterne bliver større og større samt med en evt. mulighed for at kunne drive flere landbrugssteder, bliver det særdeles vigtigt, at der kan lægges en god strategi for styringen af driften og økonomien.

Hvis uddannelsen skal fortsætte i Grønland, er det oplagt at indlede i samarbejde med Campus Kujalleq, da de allerede underviser indenfor dele af området, samt at indgå aftaler med ekstern undervisning fra f.eks. landbrugsskolerne i Danmark.

Hvis uddannelsen i fremtiden skal tages udenfor Grønland, er det allerede et fagområde, som danske og islandske landbrugsskoler har fokus på.

7.3. Landbrugsuddannelse på videregående niveau

Det er nødvendigt, at der i fremtiden, og gerne inden for ganske få år, bliver uddannet unge inden for landbrugsrelevante videregående uddannelser, fx jordbrugsteknologi, agronomi, biologi og agroøkologi. Det er nødvendigt, at der er personer i Grønland, der besidder sådanne uddannelser, for dem er der brug for i erhvervet til at varetage stillinger i fx Konsulenttjenesten for Landbrug, Forsøgstjenesten i Upernaviarsuk, i Departementet for Landbrug eller som undervisere på landbrugsskolen.

Der bør etableres opsøgende vejledning over for relevante målgrupper, for at få flere til at tage videregående uddannelser der er anvendelige inden for landbrugserhvervet. Der skal samarbejdes om det mellem relevante institutioner især i Sydgrønland, fx Konsulenttjenesten, Landbrugsrådet, Campus Kujalleq og Majoriaq.

Bidrag til FN's Verdensmål

Det er vigtigt, at der bliver uddannet dygtige landbrugere til at varetage landbrugserhvervet i fremtiden. Derfor er det væsentligt, at der tages stilling til, hvorledes fremtidige landbrugere skal uddannes (Verdensmål 4.7).

Indikatorer

Udmelding fra Departementet for Uddannelse.

Oversigt over bosatte i Grønland med de relevante uddannelser (Grønlands Statistik) og antal studerende inden for fagområderne (De grønlandske huse).

<p>MÅL 4 Kvalitetsuddannelse</p>	<p>4.7: Inden 2030 skal alle elever have tilegnet sig den viden og de færdigheder, som er nødvendig for at fremme bæredygtig udvikling, herunder bl.a. gennem undervisning i bæredygtig udvikling og bæredygtig livsstil, menneskerettigheder, ligestilling mellem kønnene, fremme af en fredelig og ikkevoldelig kultur, globalt medborgerskab samt anerkendelse af kulturel mangfoldighed og af kulturens bidrag til bæredygtig udvikling.</p>
---	--

Mål 8 Opdatering af det administrative grundlag

Delmål

Planperiode 2021-2024

- > Der skal udarbejdes nye rammelove for henholdsvis landbrug og erhvervsfremme af landbrugserhvervet.
- > Det skal afklares, hvordan gældssanering kan benyttes som redskab til at gøre landbrugserhvervet mere rentabelt.
- > Der skal laves en statusopgørelse af landbrugernes nuværende situation og kommende behov i 2021.
- > Indsamling og digitalisering af landbrugsdata.

Perspektivperiode 2025-2030

- > Alle bekendtgørelser vedrørende landbrugsloven og erhvervsfremmeloven for landbrug skal være opdaterede.

Baggrund for målsætning

I Landbrugskommissionens betænkning er lovgivningen gennemgået, og der nås frem til en anbefaling om, at lovgivningen generelt skal revideres og opdateres til nutidige forhold. Siden betænkningen er to bekendtgørelser blevet revideret, så det meste af lovgivningen er stadig utidssvarende.

Både i forbindelse med administration af landbrug og forespørgsler fra fx forskningssektoren er der ofte brug for at indhente data omkring landbruget eller enkelte landbrugere. Den data er på nuværende tidspunkt ikke samlet og lettilgængeligt. Derfor skal der ofte bruges ressourcer på at skaffe enkelte oplysninger. Det ønskes, at der i fremtiden bliver etableret en database, hvor disse data kan samles og gøre nemt tilgængelig for de relevante brugere.

For at styrke udviklingen af landbrugssektoren i den retning, som strategiplanen udstikker, er det nødvendigt at kunne prioritere midlerne bedre, end det er tilfældet i dag. Der ønskes det, at der indføres ansøgningsrunder til tildeling af ESU-midler, hermed kan de forskellige ansøgninger prioriteres både med hensyn til udvikling, og hvem der har mest brug for det økonomiske tilskud.

Beskrivelse af aktiviteter

8.1. Opdatering af landbrugslovgivningen

Landbrugsloven fra 1996 skal revideres, så den bliver mere tidssvarende. Formålet er at udarbejde en rammelov, der giver mulighed for udarbejdelse af de nødvendige bekendtgørelser.

Nye områder, der blandt andet tænkes indarbejdet i den nye lovgivning, er:

- > Lovgivning om import af plantemateriale, jord m.m. for at forhindre indførelse af skadegørere til det grønlandske landbrug
- > Selskabsdrift af flere gårde
- > Tilskud til omlægning af landbrug, fx fra fårehold til kartoffelavl
- > Mindstegrænse for at kunne være erhvervslandbruger og dermed berettiget til støtte

Økonomi: Det vurderes at det skal bruges 2 årsværk, 1 mio. kr., til revideringen af landbrugslovgivningen.

8.2. Gældssanering af landbrugere

En række landbrugssteder er tynget af gæld i form af ESU-restancer, som de ikke er i stand til at afdrage. Sælges landbruget, overtager køber gælden, og derved kan det blive vanskeligt at drive landbruget rentabelt. Det medfører, at disse landbrug er svære at afhænde, da nye potentielle ejere ikke har interesse i at overtage gammel gæld.

Der er i 2017 udarbejdet et notat af Deloitte, der opstiller 4 muligheder for, hvordan gammel gæld kan eftergives i forbindelse med salg af landbrugssteder. Dette notat bør danne baggrund for at tage en beslutning for, hvordan overtagelse af lån og evt. eftergivelse af gæld skal ske ved fremtidige salg af landbrugssteder.

Der er dog en situation, hvor landbrugere, der stadig ønsker at være aktive i erhvervet, er belastet af gæld af forskellige årsager, som de ikke har mulighed for at betale tilbage. Det skal undersøges, hvordan disse landbrugere kan afhjælpes deres gældsbyrde, uden at der bliver tale om forskelsbehandling af landbrugere.

Økonomi: 200.000 kr. til en redegørelse af bedste løsning, samt økonomiske konsekvenser, samt 1 mio. årligt til gældssanering af landbruger.

8.3. Statusopgørelse af landbrugere

Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug vil i samarbejde med Konsulenttjenesten for Landbrug foretage en gennemgående status af landbrugsstederne med beskrivelse af nuværende situation, og hvad der er behov for i fremtiden.

Undersøgelsen skal omfatte, hvordan landbrugernes økonomi er, hvad de har af maskiner, bygninger og andet udstyr samt deres alder. Desuden skal landbrugere komme med et bud på, hvad de forventer, der skal investeres i de kommende år. Som en del af undersøgelsen skal der også kortlægges, hvordan forventningen ser ud til kommende generationskifter i landbruget.

Økonomi: Indsamling data kommer ikke til at give ekstra udgifter.

8.4. Ny undersøgelse af græsningskapacitet i græsningsområderne

Der er behov for en ny undersøgelse af græsningsområderne og de potentielle nye områder, der kan benyttes til græsning. Den nuværende vurdering af områdernes græsningskapacitet bygger på feltundersøgelser fra slutningen af 1970'erne og starten af 1980'erne. Det må forventes, at der er sket en del forandringer i vegetationen siden dengang, både som konsekvens af dyrenes græsning, men også af det ændrede klima.

I Nuup Kangerlua er der også igen kommet fårehold, men her er der ikke udlagt græsningsområder, derfor skal grundlaget for fårehold vurderes, så der kan oprettes græsningsområder, der kan forvaltes efter.

Til at undersøge græsningskapaciteten gøres forsøg med at udnytte ny teknologi. Remote sensing kan via særlig målemetoder fra satellitter bestemme koncentrationen af vegetationen. Dette kan efter justering til lokale forhold formentlig bruges til at revurdere græsningskapaciteten i græsningsområderne.

Økonomi: 500.000 kr. til undersøgelse af græsningskapaciteten i især nye græsningsområder.

Bidrag til FN's Verdensmål

Administrationen af landbrugserhvervet skal revideres gennem opdateret lovgivning og ændrede praksisser i forbindelse med tildeling af erhvervsstøtte (Verdensmål 2.4 og 16.7). Det skal sikre, at administrationen medvirker til en fortsat udvikling af landbruget i Grønland. En opdatering af græsningsområdet, både hvad angår grænser og kapacitet, er et vigtigt element for at sikre en bæredygtig forvaltning af græssende husdyr i landbruget (Verdensmål 12.2 og 15.5).

Indikatorer

Det kan igennem Naalakkersuisuts kundgørelser kontrolleres, om lovgivning vedr. landbrugsområdet bliver opdateret. Og via den ny landbrugsdatabase kan indsamlingen af data om landbruget monitoreres.

MÅL 2 Stop sult	2.4: Inden 2030 skal der sikres bæredygtige fødevarereproduktionssystemer og implementeres modstandsdygtige landbrugspraksisser, som øger produktivitet og produktion, medvirker til at bevare økosystemer, styrker kapaciteten for tilpasning til klimaforandringer, ekstreme vejrforhold, tørke, oversvømmelser og andre katastrofer, og som fremskynder forbedring af land- og jordkvalitet.
MÅL 12 Ansvarligt forbrug og produktion	12.2: Inden 2030 skal der opnås en bæredygtig forvaltning og effektiv udnyttelse af naturressourcer.
MÅL 16 Fred, retfærdighed og stærke institutioner	16.7: Der skal sikres lydhøre, inkluderende deltagerbaserede og repræsentative beslutningsprocesser på alle niveauer.

Mål 9

Anden udvikling af grønlandsk landbrug

Delmål

Planperiode 2021-2024

- > Trofæjagt på væddere og semidomesticerede rensdyr skal muliggøres.
- > Der skal redegøres for, om grønlandsk uld kan forarbejdes i Grønland.
- > Forarbejdelsen af grønlandsk uld skal være opstartet.

Perspektivperiode 2025-2030

- > I 2030 skal der være flere aktive produktionsgrene i landbruget eller i relation til landbruget end i 2020.

Baggrund for målsætning

Fåreavlen med produktion af lammekød er suverænt den største og vigtigste del af landbrugserhvervet. Men der er andre områder, som kan udvikles, så landbrug spænder vidt i Grønland.

Der findes allerede et par rensdyravlere i Grønland, men antallet af slagtede rensdyr er ikke særlig højt og varierer en del fra år til år. Rensdyrkød er eftertragtet i både Grønland og udland, så der er muligheder for båd afsætning lokalt og eksport. Rensdyravlen har fået svære betingelser i takt med klimaforandringer, så hold af rensdyr skal muligvis ændres i fremtiden.

Kvæg til kødproduktion er stadig relativt nyt i Grønland, og besætningen vokser og spreder sig i landet. Men da produktionsformen er ny, er den ikke tilpasset til grønlandske forhold, så i fremtiden skal kvægavlen udvikles til at være mere struktureret og produktiv.

Fåreavlen giver også mulighed for nogle nicheproduktioner, som f.eks. udnyttelse af restprodukter. Et af de primære restprodukter er uld, der bliver klippet af fårene hvert år. Denne uld burde kunne forædles i Grønland og dermed være et værdifuldt produkt for landbrugerne. Det kunne også være andre restprodukter fra slagteprocessen eller trofæjagt på store væddere.

Der skal ses på, hvordan disse nicheproduktioner kan udvikles og bidrage økonomisk og til et mere varieret landbrug.

Beskrivelse af aktiviteter

9.1. Udvikling af kvægavlen

Hold af kvæg i Grønland til kødproduktion er en relativt ny produktionsgren inden for det grønlandske landbrug, og er derfor stadig i den spæde udviklingsfase. Fordi kvægavl er så relativt nyt i Grønland, er der store udfordringer med manglende kendskab og viden om det at avle kvæg. Kvæget kan gå ude og græsse om sommeren og være på stald om vinteren ligesom fårene, men reproduktion af kvæg er anderledes end fårene. Da den samlede population af kvæg ikke er så stor endnu, er der heller ikke tilstrækkelig genetisk variation blandt kvæget til, at avlen er optimal, og der er derfor ofte behov for at importere nye dyr.

Kvierne er drægtige allerede om sommeren, mens de går frit omkring og græsser, det giver problemer med at have styr på avlen, der skal sikre det bedst mulige afkom. Dertil kommer, at reproduktionsgraden er langsom, der fås typisk kun en kalv pr. år, og der går 3-4 år, før en kalv er klar til at blive avlet videre på.

I stedet for at kvæget selv foretager parringen, skal der sættes mere på at anvende inseminering af kvæget, så avlen kan optimeres til at give det bedste kød. Ved inseminering kan sikres tilstrækkelig genetisk variation, samt at det faktisk er muligt at vælge kønnet af afkommet.

Embedsdyrlægen er allerede ved at etablere et projekt, hvor kvægavlerne har mulighed for at deltage og få insemineret deres kvæg. Dette initiativ skal der følges op på, og hvis det giver gode resultater, skal det gerne gøres permanent.

Landbrugerne i Grønland er heller ikke uddannet til at holde kvæg, uddannelsen er fokuseret på fårehold. Der kan være nogen, der har erfaringer fra kvæghold andre steder i verden, men viden er begrænset, også hos landbrugskonsulenterne.

De landbrugere, der gerne vil holde kvæg, skal have tilbud om at tage efteruddannelse i kvæghold, så de får de rette kompetencer for at holde kvæg. Endvidere skal det overvejes, om det skal være et krav, at man har faglig viden om kvæghold, før der kan gives tilladelse og erhvervsstøtte til at holde kvæg.

9.2. Udvikling af rensdyravlen

Rensdyrhold kan få svære betingelser i fremtiden, risikoen for ustabile vintre stiger som konsekvens af de forventede klimaforandringer og årlige udsving. Dette medfører, at rensdyravl sandsynligvis ikke i fremtiden kan finde sted, som den gør i dag.

I fremtiden bliver rensdyravlere nødt til at overgå fra ekstensivt landbrug til en mere intensiv landbrugsform. De bliver nødt til at dyrke grovfoder og evt. importere kraftfoder for at sikre bestanden igennem vintrene. Det medfører, at rensdyravlerne skal investere i maskinpark til dyrkning af græs, samt at der skal udvikles system til fodring af dyrene igennem vinteren.

Ud over det vil det være fornuftigt at undersøge mulighederne for at supplere kødproduktionen af rensdyr med andre erhvervsområder. I den sammenhæng er turisme en oplagt mulighed og i særdeleshed trofæjagt på rensdyrhanner, men også agro-turisme, hvor turister kommer for at hjælpe til i landbrugsproduktionen.

Da rensdyr ikke nedgræsser de områder, de går i, kan der være en mulighed for, at rensdyravl kan kombineres med andre græssende arter, der har en anden græsningsstrategi, f.eks. moskusokser.

9.3. Udbredelse af landbrugserhvervet i Grønland

Landbruget skal vokse og udbredes til de steder i Grønland, hvor der er mulighed for det.

- > Potentialet for landbrug i Sydgrønland skal kortlægges og udnyttes i højere grad end i dag.
- > Landbrugsområder i Nuup Kangerlua skal kortlægges, og der skal gerne etableres flere landbrugere.
- > Det skal undersøges, om der er andre steder i Grønland, hvor der er mulighed for at drive landbrug.
  - Fx kunne der være mulighed for landbrug i Tasiilaq, i takt med at klimaet bliver varmere.
- > Drivhuse og specielt "indoor farming" er et oplagt område, der skal fokus på at udbrede til så mange steder i Grønland som muligt. Dermed kan selvforsyningsgraden, hvad angår grøntsager, øges betragteligt.

9.4. Forarbejdning af grønlandsk uld i Grønland

Klipningen af fårene før de sættes ud på græs, generer årligt omkring 20 ton uld. Tidligere har ulden været sendt til et udenlandsk vaskeri og spinderi til efterhandling, før det kan bruges til produktion af uldprodukter. Den virksomhed, der er brugt i udlandet, er dog gået konkurs for nogle år siden, og det er efterfølgende ikke lykkedes at få behandlet ulden andet sted.

Det betyder, at der er masser af grønlandsk uld, der går tabt. Dette er et økonomisk tab, da der er efterspørgsel på grønlandske uldprodukter både blandt lokale og turister.

Med en årlig produktion på 20 ton uld er det interessant at undersøge, om det ikke er muligt at drive et mindre uldvaskeri og spinderi i Grønland, der kan behandle ulden, således den bliver anvendelig til produktion af uldprodukter. Ved at behandle ulden lokalt, oprettes der også arbejdspladser som blandt andet Kommunen Kujalleq efterspørger i stor stil.

Økonomi: 140.000 kr. til opstart og analyse af uldprojekt og 200.000 kr.pr år i 5 år som støtte til driften af projektet.

9.5. Alternative landbrugsgrene i Grønland

Der har gennem tiden været afprøvet forskellige andre landbrugsgrene i Grønland med mere eller mindre succes. Nogle af disse dukker hos landbrugerne op som idéer ind imellem, som de gerne vil afprøve i håbet om, at det kan give en biindtægt eller måske endda en hel omlægning af produktionen. Der har blandt andet været holdt bier, høns og malkekøer.

Grise og høns (æggeproduktion) har tidligere været afprøvet i Grønland, og der er stadig interesse for områderne. Fælles for begge produktionsformer er, at de primært kræver kraftfoder, som ikke er muligt at producere i Grønland under de nuværende forhold. Derfor bliver produktionen meget dyr og kan sandsynligvis ikke blive rentabel.

Mink har for nylig været et ønske i landbruget, fordi produktionen af mink kan udnytte fiskeaffaldsrester fra fiskeproduktionen. Mink er ikke naturlige i Grønland og med den store risiko for, at dyrene slipper ud fra deres bure, vil det være svært at få godkendt import af mink til Grønland på grund af fare for det naturlige unikke dyreliv, der findes i Grønland.

Både yakokser og bison kan være mulige avlsdyr i Grønland. Begge arter kan bruges til både kød, uld og trofæjagt, yakokser kan endvidere give mælk. Bison og yakokser kommer fra klimaer, der er sammenlignelige med det grønlandske og forventes at kunne trives fint her. De vil kunne holdes på samme måde som rensdyr eller får med græsning

året rundt og evt. opstaldning i vinterperioden. Arter har igen den ulempe, at de ikke er naturlig hjemmehørende i Grønland, og at der ikke er tradition fra hold af dem, derfor kan de blive svære at få en godkendelse til import.

Moskusokser er hjemmehørende i Grønland, men holdes på nuværende tidspunkt ikke som hverken domesticerede eller semidomesticerede dyr. Moskusokser kan anvendes til kød, uld og trofæjagt, og det vil være oplagt at arbejde med at opstarte en besætning af semidomesticerede moskusokser. I Canada og Alaska har man erfaring med at opflaske kalve fra små, dermed bliver de delvist tæmmede, således at der på den måde kan høstes uld fra dyrene, uden at de skal slagtes. Det kan give et værdifuldt bidrag af moskusuld til qiviut-branchen i Grønland, der ikke kan følge med efterspørgslen på moskusuld.

Fleere fåreavlere kunne godt tænke sig at supplere deres indkomst fra slagtelam med trofæjagt på gamle væddere. Organisering af trofæjagt på væddere og evt. moskusokser modarbejder ikke hverken fåreavl eller moskushold og må anses som et godt alternativ til en biindtægt for landbrugserhvervet.

Bidrag til FN's Verdensmål

Igennem udvikling af andre produktionsgrene af landbruget end fåre- og planteavl skal indtægtsmulighederne for landbruget spredes. Der skal fokus på at udnyttet restprodukter og være plads til nicheproduktioner (Verdensmål 2.4, 8.2 og 8.3).

Indikatorer

Målsætningen er bred, og det er derfor ikke muligt at fastsætte specifikke indikatorer.

<p>MÅL 2 Stop sult</p>	<p>2.4: Inden 2030 skal der sikres bæredygtige fødevarerproduktionssystemer og implementeres modstandsdygtige landbrugspraksisser, som øger produktivitet og produktion, medvirker til at bevare økosystemer, styrker kapaciteten for tilpasning til klimaforandringer, ekstreme vejrforhold, tørke, oversvømmelser og andre katastrofer, og som fremskynder forbedring af land og jordkvalitet.</p>
<p>Mål 8 Anstændige job og økonomisk vækst</p>	<p>8.2: Der skal opnås højere økonomisk produktivitet gennem diversificering, teknologisk opgradering og innovation, blandt anden gennem fokus på høj værditilførelse og arbejdskraftintensive sektorer.</p> <p>8.3: Der skal fremmes udviklingsorienterede politikker, der støtter produktive aktiviteter, skaber anstændige jobs, iværksætterier, kreativitet og innovation, og som fremmer en formalisering og udvikling af mikro-, små- og mellemstore virksomheder, gennem bl.a. adgang til finansielle tjenesteydelser.</p>

Bidrag til FN's verdensmål for bæredygtig udvikling

FN's verdensmål er en integreret del af Naalakkersuisuts arbejde og er derfor også medtaget i Strategien for Landbrug 2021-2030. Tabellen viser, hvilke verdensmål som påvirkes af de overordnede målsætninger i strategien. Under hver målsætning er der yderligere en kort beskrivelse af, hvordan verdensmålene påvirkes af de enkelte aktiviteter.

Ud over de verdensmål, der er påvirket af aktiviteterne i strategien, foregår der også arbejde, der berører verdensmål 13 "Klimaindsats" vedr. klimatilpasning og verdensmål 15 "Livet på land" omkring begrænsning af invasive arter.

FN Verdensmål		Mål 1 28.000 slagtelam	Mål 2 80 % egenproduceret vinterfoder	Mål 3 Øget produktion af grøntsager	Mål 4 Øget rentabilitet	Mål 5 Øget formidling	Mål 6 Forbedret infrastruktur	Mål 7 Uddannelse	Mål 8 Opdatering af det administrative grundlag	Mål 9 Anden udvikling af grønlandsk landbrug
MÅL 2 Stop sult	2.3	X	X	X		X				
	2.4	X	X	X					X	X
	2.a	X		X		X	X			
MÅL 4 Kvalitetsuddannelse	4.7							X		
MÅL 6 Rent vand og sanitet	6.4		X	X		X				
MÅL 7 Bæredygtig energi	7.1				X					
	7.2				X					
	7.b				X					
MÅL 8 Anstændige job og økonomisk vækst	8.2	X		X	X	X				X
	8.3			X	X	X				X
MÅL 9 Industri innovation og infrastruktur	9.1						X			
	9.4				X		X			
MÅL 12 Ansvarligt forbrug og produktion	12.2		X						X	
MÅL 16 Fred, retfærdighed og stærke institutioner	16.6			X		X				
	16.7	X							X	

Bilag 1 – Handlingsplan

Mål	Initiativ	Handlinger	Ansvar	Tidsramme
28.000 slagtelam	1.1 Alle fåreavlere skal bruge Fjarvis	Oprettelse af en konsulentordning Undersøge oversættelse til grønlandsk Gøre støtte betinget af brug af Fjarvis	NUSI APNN	2021-2023
	1.2 Byggeri af moderne stalde	Der skal bevilliges midler til byggeri af 1-2 stalde årligt	Landbrugere APNN	2021-2030
	1.3 Forbedring af staldgulve	Alle nye bevilligede staldgulve være bidrage til forbedret sundhed	Landbrugere APNN	2021-2030
	1.4 Gøre etablering af nye landbrug samt overtagelse enklere	Førenkle lovgivningen på området Den økonomiske støtte skal være mere fordelagtig	APNN	2021-2022
	1.5 Faste tilskud til moderfår og indhandling	Redegørelse om det er muligheden samt hvordan det i praksis skal fungere	APNN	2022-2023
	1.6 Fodringsstrategi	Udvikles en tilpasset grundlæggende foderplan for grønlandsk fåreavl	NUSI Konsulent	2022
80 % egenproduceret vinterfoder	2.1 Etablering af nye dyrkningsarealer	Kortlægning af potentielle dyrkningsområder Vejledning til bedste praksis for opdyrkning	APNN NUSI Konsulent	2022-2023
	2.2 Dyrkningsstrategi til græs med 2 slæt	Strategi skal udarbejdes og tilpasses løbende i forhold til forsøg i Upernaviarsuk	NUSI Konsulent	2022
	2.3 Strategi for forbedring af jordbunden	Strategi for markanalyser, jordprøvetagning og analyse, samt indkøb af udstyr Gødningsstrategi for kunst- og husdyrgødning	NUSI Konsulent	2022
	2.4 Styrke muligheden for vanding af marker	Ændre støttevilkår til vandingsanlæg Undersøgelse af vandressourcerne Kurser i vanding af marker	APNN	2023-2025
	2.5 Flere landbrugere med kun planteavl	Udarbejdelse af forretningsmodel for rene planteavlere med græs og grøntsager Opfordring til at blive planteavlere	LR SPS	2025
	2.6 Grønlandsk produceret tilskuds-foder	Redegørelser for om det er muligt at lave konkurrencedygtigt foder	ISG APNN	2025
Øget produktion af grøntsager	3.1 Forbedret indhandling og logistik	Dialog om hvordan logistik og indhandling kan forbedres mellem, producenter, RAL, Neqi, Erhverv og APNN	APNN	2021
	3.2 Målrettet dyrkningsforsøg med grøntsager i Upernaviarsuk	Flere og mere målrattede forsøg med relevante grøntsager i Upernaviarsuk Der skal fokus på forsøg, ikke produktion	NUSI	2021-2030
	3.3 Formidling af forsøgsresultater fra Upernaviarsuk	Initiativ 5.2	-	-
	3.4 Udbredelse af "indoor farming" konceptet	Succesraten for Greenlandic Greenhouse afventes APNN bør medvirke til udbredelse	APNN	2025-2030
	3.5 Forsøg med lokaldrevet drivhuse i bygder	Der skal udarbejdes et drivhus-setup Afprøves i 2-3 bosteder	APNN	2022-2024
	3.6 Oprettelse af en Forsøgstjeneste	Initiativ 5.1	-	-
Øget rentabilitet	4.1 Øge lammeudbyttet	Bedre avl gennem Fjarvis, mindre tab i fjeldet, bedre forhold i stalden, mindstealder for udsætning af lam	Landbrugere APNN NUSI	2021-2030
	4.2 Øge besætningsstørrelsen	Udnytte staldkapacitet Andre initiativer 1.2, 4.5 og 4.6	Landbrugere APNN	2021-2030
	4.3 Øge den egenproducerede andel af vinterfoder	Målsætning 2	-	-
	4.4 Øge andelen af vedvarende energi	Ændring af lovgivning til bedre finansieringsmuligheder	APNN	2021-2030
	4.5 Opbevaringshaller /Fleksible haller	Arbejde på løsning hvor fleksibilitet tænkes ind når der etableres nye erhvervsbygninger	NUSI	2026-2028
	4.6 Ejerskab af flere landbrug	Ændring af lovgivning	APNN	2021-2023
	4.7 Sameje af maskiner og vandkraft – maskinstation	Ordentlig vejledning og kontrakter hvis der ønskes oprettes sameje (ekstern konsulent) Erhvervsstøtte til maskinstation	APNN	2025

Mål	Initiativ	Handlinger	Ansvar	Tidsramme
Øget formidling	5.1 Oprettelse af en forsøgstjeneste	Forsøgstjeneste med eget budget Ansætte kvalificeret personale	APNN NUSI	2021-2023
	5.2 Årlig udgivelse af forsøgsresultater	Årlig publikation af forsøgsresultater Medtagelse af resultater fra udland	NUSI	2021-2030
	5.3 Oprettelse af en landbrugsdatabase	Igangsatte projekt der skal analysere hvilke data der skal medtages Samt hvordan database i praksis skal fungere	APNN	2021-2022
	5.4 ERFA-grupper	Introducere ERFA-grupper for landbrugere og NUSI Konsulent opstart af netværksgrupperne	SPS APNN	2022
	5.5 Efteruddannelse af landbrugere	Der skal etableres et samarbejde mellem relevante institutioner, så der kan tilbydes nødvendig efteruddannelse	APNN NUSI SPS	2021-2030
Forbedret infrastruktur	6.1 Kortlægning af behovet for infrastruktur	Kortlægge behovet for ny infrastruktur I samarbejde med kommunerne, udarbejde en handplan for forbedring af infrastrukturen	APNN	2023-2024
	6.2 Redegørelse for mulighed for reducere af fragt tariffer	Dialog med Departement for infrastruktur og fragt tariffer Redegørelse om konsekvenser ved reducere	APNN	2021-2022
Uddannelse	7.1 Departementet for Uddannelse skal tage stilling til landbrugsuddannelsen	Departementet for Uddannelse skal tage stilling til uddannelsens fremtid	IKIN APNN	2021-2022
	7.2 Fokus på fagområderne drifts- og økonomistyring	Fagområder skal have fokus i planlægningen af uddannelse i fremtiden følger efter initiativ 7.1	IKIN	2022
	7.3 Landbrugsuddannelse på videregående niveau	Behov for højere uddannet Skal gennemtænkes hvordan der fås nogen i gang med uddannelser	LR	2021
Opdatering af det administrative grundlag	8.1 Opdatering af landbrugslovgivningen	Revidering af Landbrugslovgivning og Erhvervsfremmelovgivning	APNN	2021-2023
	8.2 Ansøgningsrunder til erhvervsstøttemidler	Landbrugsrådet og SPS skal tage stilling til spørgsmålet Hvis positiv skal APNN gennemføre ændring	APNN SPS	2021
	8.3 Gældssanering af landbrugere	Stillingtagen til gældsafgivelse i forbindelse med salg på baggrund af Deloitte-notat Afhjælpe gældsbebyrdede aktive landbrugere	APNN	2021-2022
	8.4 Statusopgørelse af landbrugere	Indsamle den relevante data fra landbrugere Gøre data tilgængelig i landbrugsdatabase	APNN NUSI	2021
	8.5 Ny undersøgelse af græsningskapacitet i græsningsområderne	Samarbejde om remote sensing med GN Tilpasning og opretning af græsningsområder Dialog med kommuner og UNESCO Kujalleq	APNN GN	2021-2024
Anden udvikling af grønlandsk landbrug	9.1 Udvikling af kvægavlen	Fokus på at optimere avlsarbejdet med kvæget – evt. ved inseminering Efteruddannelse i kvæghold	NUSI	2021-2022
	9.2 Udviklingen af rensdyravlen	Dialog med rensdyravlerne om hvilke tiltag der skal til for at bevare eller øge rensdyravlen	APNN NUSI	-
	9.3 Udbredelse af landbrugserhvervet i Grønland	Analysere mulighed for landbrug nye steder i Grønland Udnytte potentialer	APNN	-
	9.4 Forarbejdning af grønlandsk uld i Grønland	Redegørelse om mulighed er til stede Udarbejde forretningsplan Opstart af produktion	APNN SPS ISG	2020-2024
	9.5 Alternative landbrugsgrene	Støtte op om nye produktionsgrene, hvis de vurderes til at realistiske at gennemføre	APNN	-

Bilag 2 – Økonomi

Indsatser i Strategi for Landbrug			Finanslovkonti (1.000 kr.)					Samlede omkostninger (1.000 kr.)		
			51.07.42	51.07.40	50.01.01	51.03.02	51.03.03	Støtte pr. år	En-gangsstøtte	I alt
Aktivitet	Hvad skal gøres	Periode	Rente-bærende	Rente- og Af-dragfri	Drift	Finan-siering-støtte	Udvik-lings-støtte			
Målsætning 1										
1.1 Alle fåreavlere skal bruge Fjarvis	100.000 til konsulent og 25-50.000 til kursus / pr. år. Resten skal være brugerbetalt.	10 år					150			
1.2 Byggeri af nye moderne stalde	2 mio pr. stal. 1-2 stalde pr. år	10 år	1.000	3.000						
1.3 Forbedring af staldgulve	400.000 pr. gulv. 1-2 gulve pr. år.	10 år		800						
1.4 Gøre etableringen af nye landbrug samt overtagelse enklere	Lovændringsarbejde, aktivitet 8.1				-					
1.5 Faste tilskud til moderfår og indhandling	Tilskud skal udvides i takt med at besætningen øges op 500.000 for moderfårstilskud og 1 mio til indhandling	10 år				1.500				
1.5 Faste tilskud til moderfår og indhandling	Redegørelse for hvordan der omligges til faste tilskud, 200.000 kr.	1 gang				200				
1.6 Fodringsstrategi	Konsulent 200.000 kr. Konsulenttjenesten for Landbrug	1 gang				200				
I alt			1.000	3.800	-	1.900	150	6.450	200	64.700
Målsætning 2										
2.1 Etablering af nye dyrkningsarealer	Tilskud 60000 pr. ha. Målsætning på 10 ha pr. år	10 år		600						
2.2 Ny dyrkningsstrategi til græs med 2 slæt	Konsulent 200.000 kr. Konsulenttjenesten for Landbrug	1 gang				200				
2.3 Strategi for forbedring af jordbunden	Konsulent 200.000 kr. Konsulenttjenesten for Landbrug	1 gang				200				
2.4 Styrke muligheden for vanding af marker	Ny finansieringsmodel, RA 300.000. Undersøgelse af vandressourcerne 500.000	10 år		300		500				
2.5 Flere landbrugere kun med planteavl	Ny etablering af landbrug 2.000.000 kr. Omlægning 0 kr.	3 gange		2.000						
2.6 Grønlandsk produceret tilskudfoder	Bidrag til opstart af projekter, op til 500.000	1 gang				500				
I alt			-	2.900	-	1.400	-	2.900	1.400	30.400

Indsatser i Strategi for Landbrug

Aktivitet	Hvad skal gøres	Periode	Finanslovkonti (1.000 kr.)					Samlede omkostninger (1.000 kr.)		
			51.07.42	51.07.40	50.01.01	51.03.02	51.03.03	Støtte pr. år	En-gangsstøtte	I alt
			Rente-bærende	Rente- og Af-dragsfri	Drift	Finan- stering- støtte	Udvik- lings- støtte			
Målsætning 3										
3.1 Forbedret indhandling og logistik	Dialog, ingen omkostninger	1 gang								
3.2 Målrettet dyrkningsforsøg med grøntsager i Upernaviarsuk	Konsulenttjenesten skal udføre indenfor deres driftbudget	10 år								
3.3 Formidling af forsøgsresultater fra Upernaviarsuk	Aktivitet 5.2									
3.4 Udbredelse af indoor farming konceptet	Deltagelse i evt. projekt i Tasiilaq	1 gang				500				
3.5 Forsøg med lokaldrevne drivhuse i bygder	Opstart af projekt 250.000	1 gang				250				
3.6 Oprettelse af en ny Forsøgstjeneste	Aktivitet 5.1									
I alt			-	-	-	750	-		750	750
Målsætning 4										
4.1 Øge lammeudbyttet	Målsætning 1									
4.2 Øge besætningstørrelsen	Målsætning 1									
4.3 Øge den egenproducerede andel af vinterfoder	Målsætning 2									
4.4 Øge andelen af vedvarende energi	Forlængelse af afdragsperiode, ingen omkostninger. Finansieringsændring, RA del 400.000 pr. år	10 år		400						
4.5 Opbevaringshaller / Fleksible haller	Indtænke fleksible løsninger i stald og udnytte gamle stalde	10 år	200	100						
4.6 Ejerskab af flere landbrug	Lovændringsarb., aktivitet 8.1									
4.7 Sameje af maskiner og vandkraft - Maskinstation	Rådgivning 100.000	1 gang				100				
I alt			200	500	-	100	-	700	100	7.100
Målsætning 5										
5.1 Oprettelse af en ny Forsøgstjeneste	Oprettelse og eget budget	10 år					1.000			
5.2 Årlig udgivelse af forsøgsresultater	Støtte til projekt 50.000 ellers Konsulenttjenesten	10 år				50				
5.3 Oprettelse af en landbrugsdatabase	Oprettelse 100.000. Drift, ingen ekstraomkostninger	1 gang årligt				100				
5.4 ERFA-grupper	Rådgivning 50.000	1 gang				50				
5.5 Efteruddannelse af landbrugere	150.000	10 år				150				
I alt			-	-	-	350	1.000	200	150	2.150

Indsatser i Strategi for Landbrug			Finanslovkonti (1.000 kr.)					Samlede omkostninger (1.000 kr.)		
			51.07.42	51.07.40	50.01.01	51.03.02	51.03.03	Støtte pr. år	Engangsstøtte	I alt
Aktivitet	Hvad skal gøres	Periode	Rente-bærende	Rente- og Af-dragsfri	Drift	Finan- sierung- støtte	Udvik- lings- støtte	Støtte pr. år	Engangs- støtte	I alt
Målsætning 6										
6.1 Kortlægning af behovet for infrastruktur	Kortlægning 500.000	1 gang				500				
6.2 Redegøres for mulighed for reducere af fragttariffer	Dialog, ingen omkostninger. Evt. redegørelse 200.000	1 gang				200				
I alt			-	-	-	700	-		700	700
Målsætning 7										
7.1 Dep. for Uddannelse skal tage stilling til landbrugs-uddannelsen	Dialog, ingen omkostninger	1 gang								
7.2 Fokus på fagområderne drifts- og økonomistyring	Dep. for Uddannelse, Kultur og Kirke	Årligt								
7.3 Landbrugsuddannelse på videregående niveau	Opfordring til at videreudanne sig. Opsøgende vejledning	Årligt								
I alt			-	-	-	-	-	-	-	-
Målsætning 8										
8.1 Opdatering af landbrugslovgivningen	4 x årsværk	1 gang			2.000					
8.3 Gældssanering af landbrugere	Konsulent 200.000. 1 mio til årlig gælds sanering	1 gang 10 år	1.000							
8.4 Statusopgørelse af landbrugere	Indsamling af data, ingen ekstra omkostninger	1 gang og løbende								
8.5 Ny undersøgelse af græsningskapacitet i græsningsområderne	Undersøgelsen 500.000				500					
I alt			1.000	-	2.500	-	-	1.000	2.500	12.500
Målsætning 9										
9.1 Udvikling af kvægavlen	Støtte til indkøb af nye dyr? Støtte til insemineringsprojekt? Efteruddannelse indenfor kvægavl?									
9.2 Udvikling af rensdyravlen	Investering i græsdyrkning - maskiner og opdyrkning									
9.3 Udbredelse af landbrugs- erhvervet i Grønland										
9.4 Anvendelse af grønlandsk uld i Grønland	Uldprojekt 140.000. Støtte til drift 200.000	1 gang 5 år				200	140			
9.5 Alternative landbrugsgrene i Grønland										
I alt			-	-	-	200	140	200	140	1.140
Samlede omkostninger								11.450	5.940	119.440

Upernaviarsuk

Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug

Postboks 1015
3900 Nuuk
Tel + 299 345000